

Waterspiegel

Opinieblad van de Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin)

Bodemverontreiniging blijft actueel dossier

'Ketenaanpak
medicijnresten in water'
Staatssecretaris IenM
Wilma Mansveld, PvdA

'Schoon water, schone
lucht en schone bodem'
Werkbezoek Europarlementariër
Annie Schreijer, CDA

 Vewin

17de jaargang, nummer 4
december 2014

Colofon

Waterspiegel is een periodieke uitgave van Vewin, de Vereniging van waterbedrijven in Nederland. Waterspiegel brengt nieuws, achtergronden en opinies uit de wereld van (drink)water en aanverwante sectoren.

WWW.VEWIN.NL

UITGEVER

Philip Reedijk, Maas Communicatie
Maaskade 38, 3071 NB Rotterdam,
010 - 404 80 41,
www.maascommunicatie.nl

HOOFDREDACTEUR

Marco Zoon, zoon@vewin.nl

REDACTIE

Renée Bergkamp, Arjen Frenzt,
Philip Reedijk, Cees Verkerk,
Marco Zoon.

EINDREDACTIE

Philip Reedijk,
philip@maascommunicatie.nl

FOTOGRAFIE EN ILLUSTRATIES

Van Beek Images, iStockphoto,
Maas Communicatie, PWN,
Brabant Water, Desso.

ABONNEMENTEN

Waterspiegel wordt gratis toegezonden aan mensen die beroepsmatig betrokken zijn bij de watersector. Adreswijzigingen kunnen worden gericht aan Vewin, Postbus 90611, 2509 LP Den Haag. Verzoeken om een abonnement zijn ter beoordeling van de hoofdredactie.

Artikelen uit deze uitgave mogen worden overgenomen na toestemming van de uitgever. De gebruikte foto's zijn bedoeld als illustratie en hoeven niet de beschreven situatie letterlijk weer te geven. De redactie heeft zijn uiterste best gedaan om alle copyright-houders van gebruikt beeldmateriaal op te sporen. Indien u meent dat u rechthebbende bent, kunt u zich bij ons melden.

Waterspiegel wordt verzonden in een seal van biofolie. Deze matrasparante folie is binnen 90 dagen volledig composteerbaar en mag dus in de GFT-bak. Biofolie is gemaakt van de reststoffen van maïsproducten en aardappelzetmeel.

Ketenaanpak medicijnresten in water

Steeds meer resten van medicijnen komen uiteindelijk in het water terecht. Dit is een belasting voor het milieu en vraagt om een intensieve zuivering. De drinkwatersector en de waterschappen hebben een plan aangeboden aan het ministerie van Infrastructuur en Milieu om de hoeveelheid medicijnresten in water sterk te verminderen. Staatssecretaris Mansveld reageert.

Structuurvisie Ondergrond: drinkwater nationaal belang

Met de Structuurvisie Ondergrond (STRONG) wil de overheid de ondergrondse ruimte ordenen en activiteiten in de bodem beter op elkaar afstemmen. De drinkwatersector vraagt de minister van Infrastructuur en Milieu om drinkwater als nationaal belang te benoemen in STRONG, zoals ze eerder heeft aangekondigd.

Bodemconvenant: eerst saneren, dan beheren!

De inzet van het nieuwe Bodemconvenant is dat er in 2020 geen bodemverontreinigingen meer zijn die zulke risico's vormen dat er met spoed moet worden gesaneerd. Dat betekent dat er nog heel wat moet gebeuren. Vewin wil daarom ook dat de zorgplicht van overheden voor veiligstelling van bronnen voor de drinkwatervoorziening goed wordt verankerd.

24

Wereldprimeur uit noodzaak

Op donderdag 27 november opende de minister van Infrastructuur en Milieu, Melanie Schultz van Haegen, een innovatieve voorzuivering in de PWN-waterfabriek in Andijk (Noord-Holland). Hierbij zijn de technieken SIX en CeraMac, die PWN in eigen huis ontwikkelde, voor het eerst toegepast. Een wereldprimeur, mede vanwege toegenomen vervuiling.

30

'Voorkomen beter dan genezen'

Vrijdag 10 oktober bracht Europarlementslid Annie Schreijer (CDA) in het kader van een kennismaking met de drinkwatersector een werkbezoek aan een productielocatie van Vitens. Daarbij kwamen uiteraard verschillende zaken aan de orde die met water en natuur te maken hebben, zoals nanotechnologie en medicijnresten.

32

Wijkgerichte vervanging in Brabant

Vanuit de afspraken in het Bestuursakkoord Water wordt overal in Nederland steeds meer samengewerkt in de waterketen; zo ook in Noord-Brabant. Daar gaat het drinkwaterbedrijf Brabant Water zelfs een stapje verder en zoekt ook de samenwerking met andere netbeheerders.

34

Omgevingswet: nog veel drinkwater vragen

De Omgevingswet is bedoeld als verregaande vereenvoudiging van het huidige stelsel, door tientallen wetten en honderden regels te bundelen. Bij de parlementaire voorbereiding van deze nieuwe wet viel op dat er nog veel vragen leven, bij drinkwaterbedrijven én bij Kamerleden.

#4 inhoud

Lof voor kwaliteit drinkwater uit Rijn

ICBR wint prestigieuze Thies International Riverprize

De Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (ICBR) heeft in Australië de Thies International Riverprize 2014 gewonnen voor het opmerkelijke succes dat in de afgelopen meer dan 60 jaar van haar bestaan is bereikt met de bescherming van de Rijn.

De Thies International Riverprize van de International RiverFoundation werd voor het eerst uitgereikt in 1999, en is uitgegroeid tot de meest prestigieuze milieuprijs van de wereld. Niet alleen uitstekende prestaties worden beloond, maar ook het delen van kennis en ervaringen met andere rivieren over de gehele wereld.

Van een open riool in de jaren 60 en 70 van de vorige eeuw, is de Rijn dankzij een op solidariteit gebouwde samenwerking tussen alle oeverstaten weer tot leven gekomen. Door de uitvoering van het Rijnactieprogramma en Europese Richtlijnen zijn de waterkwaliteit en de biologische toestand van de Rijn en de zijrivieren aanzienlijk verbeterd.

Aansprekende resultaten

Meer dan 96% van de bevolking is tegenwoordig aangesloten op een rioolwaterzuiveringsinstallatie. Veel grote industriële bedrijven beschikken over een eigen afvalwaterzuiveringsinstallatie. Het aantal planten- en diersoorten is gestegen. Er leven

bijvoorbeeld weer 63 vissoorten in de Rijn. Trekvis, met name de zalm, de zeeforel en de paling, kunnen sinds 2006 vanaf de Noordzee Straatsburg weer bereiken.

Uiterwaarden van de Rijn werden hersteld, oude rivierstrengen werden weer aangesloten op de hoofdstroom, en over kleine trajecten is de structuurrijkdom in de oeverzone verhoogd. Ook in het voorkomen van de negatieve gevolgen van hoogwater zijn flinke stappen gezet, onder andere door de aanleg van extra water-retentiegebieden.

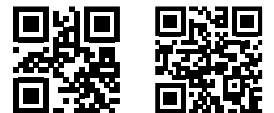
Nederlands tintje

‘Met veel plezier hebben we de Thies Riverprize namens alle actoren die in de ICBR samenwerken, in ontvangst genomen’, aldus de Nederlandse ICBR-voorzitter Gustaaf Borchardt. ‘We hebben al veel bereikt met de Rijn: niet voor niets was ons thema ‘The Rine: from Europe’s sewer to a living, healthy river’. Deze prijs spoort ons ertoe aan om de komende uitdagingen aan te gaan, zoals effecten van klimaatverandering, microverontreinigingen en verdere verbetering van de vismigratie in het Rijnstroomgebied.’

Het thema ‘drinkwater’, en vooral de ontwikkeling van de kwaliteit van het drinkwater uit de Rijn, is bij de prijsuitreiking nog extra belicht door Andre Bannink van RIWA, de vereniging van rivierwaterbedrijven.’

Borchardt ziet de prijs als opstapje naar de toekomst, want: ‘Het water in het Rijnstroomgebied moet nog schoner worden. De verontreiniging van het water in het Rijnstroomgebied neemt weliswaar sinds geruime tijd af, maar er komen nog altijd stoffen voor die problemen opleveren voor de chemische en de ecologische waterkwaliteit.’

Meer informatie: scan de QR-codes of ga naar: www.riverfoundation.org.au of www.iksr.org.

Negen staten – één stroomgebied

De lidstaten van de Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (ICBR), te weten Zwitserland, Frankrijk, Duitsland, Luxemburg, Nederland en de Europese Commissie, werken nauw samen met Oostenrijk, Liechtenstein, het Waals Gewest (België) en Italië om een goede ontwikkeling van de Rijn en zijn zijrivieren te waarborgen. De nadruk van de werkzaamheden ligt op de duurzame ontwikkeling van de Rijn en zijn uiterwaarden en op de goede toestand van alle wateren in het stroomgebied.

In elke Waterspiegel vragen wij een gastcolumnist zijn of haar visie te geven op een actueel thema.

Drinkwater en bodemverontreiniging

Het belang van de bodem voor het menselijk leven wordt door sommigen nogal onderschat. De bodem voorziet ons van twee primaire levensbehoeften: water en voedsel. Ik zet die twee woorden niet toevallig in die volgorde: zonder water overleeft een mens geen drie dagen. Zonder voedsel duurt het iets langer... maar niet veel. Millennia lang heeft de mens op een duurzame manier gebruikgemaakt van wat de bodem biedt. Pas de laatste eeuwen is dit evenwicht zoek en doen wij dingen met de bodem die niet duurzaam zijn. We halen er delfstoffen uit zonder ze aan te vullen. We vervuilen de bodem met afvalstoffen die niet kunnen worden afgebroken en die zich verspreiden en verzamelen in de voedselketen. We voegen toxische stoffen toe die een belasting vormen voor het bodemmilieu. Daarmee vervuilen we ons eigen nest.

In de jaren 70 en 80 van de vorige eeuw kwamen in rap tempo enkele grote bodemverontreinigingen aan het licht. Het onderwerp stond stevig op de politieke agenda. Inmiddels is die aandacht helaas wat minder. Onze drinkwatervoorziening is een leidend belang in en op de ondergrond. Andere zaken moeten zich aanpassen aan de borging van de kwaliteit van ons drinkwater, ook en vooral bij bodemsanering. Dat is belangrijk, want er ligt op dat gebied een flinke restopgave, zoals dat in Haags jargon heet. Het RIVM heeft vastgesteld dat er van de 250.000 bekende gevallen van bodemverontreiniging in Nederland 60.000 locaties mogelijk ernstig vervuild zijn. Natuurlijk is er al veel gesaneerd, maar er worden ook nog steeds nieuwe verontreinigingen ontdekt. Zo zijn er na een inventarisatie in juli 2011 toch nog 133 nieuwe humane spoedlocaties gevonden. In juli 2013 waren er in Nederland 328 spoedlocaties met humane risico's.

Overigens hoeven niet alle verontreinigingen altijd helemaal te worden gesaneerd: het gaat om een prioriteitenstelling. Daarbij wordt onder andere gekeken naar de soort en hoeveelheid toxische stof en het transport daarvan in de bodem. Die zaken zijn goed in kaart en daarmee kun je precies vaststellen wat er wanneer moet worden gesaneerd.

Elke door menselijk handelen in de grond gebrachte milieuvreemde stof, die enige tijd in de bodem verblijft en kan uitspoelen naar oppervlakte- of grondwater, is verontreiniging. Naast bodemverontreinigingen van historisch-industriële aard, zijn er dus meer bedreigingen: schaliegaswinning met behulp van giftige chemische stoffen, illegaal dumpen van chemicaliën die worden gebruikt voor drugsproductie, pesticiden, uitspoeling van nitraten uit dierlijke mest. Veel van deze problemen vragen om een integrale aanpak met veel partners. Probleem hier is vaak dat stoffen zijn toegelaten, hoewel het toch om milieuvreemde stoffen gaat die een hoge belasting vormen voor het bodemleven. En wellicht voor omwonenden, zoals het RIVM nu gaat uitzoeken. Onze landbouw blijft maar vasthouden aan grootschalige productie met behulp van kunstmest en chemische bestrijdingsmiddelen; een aanpak die eigenlijk haaks staat op goed rentmeesterschap van de aarde. Terwijl er voldoende alternatieven zijn, zoals biologische landbouw met geïntegreerde plaagbestrijding. Tegelijkertijd ligt hier een rol voor de consument, die meer verantwoord geproduceerd voedsel zou moeten eisen. Uiteindelijk moet het doel voor alle beleid en menselijk handelen rondom de ondergrond zijn: houd de bodem zo dicht mogelijk bij zijn natuurlijke uitgangstoestand!

Prof. dr. Eric Smaling is lid van de Tweede Kamer (SP) en o.a. voormalig hoogleraar bodeminventarisatie en landevaluatie, en voormalig hoogleraar duurzame landbouw.

Watersector komt met gezamenlijk plan van aanpak

Ketenaanpak medicijnresten in water

Steeds meer resten van medicijnen komen uiteindelijk in het water terecht. Deze ernstige belasting van het milieu maakt een intensieve aanpak in de gehele keten noodzakelijk. De watersector heeft daarom een gezamenlijk plan aangeboden aan het ministerie van Infrastructuur en Milieu om de hoeveelheid medicijnresten in water sterk te verminderen. Staatssecretaris Mansveld reageert.

Resten van medicijnen die gebruikt worden door mensen en dieren komen via toilet, riool, sloten en bodem terecht in ons oppervlakte- en grondwater. Dit is een belasting voor het milieu, die vraagt om een intensieve zuivering om de medicijnresten weer uit het water te halen. Want oppervlakte- en grondwater zijn de bronnen voor ons drinkwater en dáár horen geen medicijnresten in voor te komen.

Integrale aanpak

Het kan ook anders: medicijnresten die niet in het water komen, hoeven er ook niet uitgehaald te worden. Een aanpak aan

de bron dus, bij farmaceutische bedrijven, medici, ziekenhuizen en patiënten. De drinkwatersector en de waterschappen hebben gezamenlijk een plan van aanpak opgesteld om de hoeveelheid medicijnresten in water sterk te verminderen. Dat kan alleen als iedereen meedoet: een ketenaanpak van medicijnproducent tot en met de gebruikers.

De Unie van Waterschappen en Vewin, de Vereniging van drinkwaterbedrijven in Nederland, hebben hun plan van aanpak medio november aangeboden aan staatssecretaris Mansveld van Infrastructuur en

Milieu. Door toenemend medicijngebruik, onder andere als gevolg van de vergrijzing, neemt de hoeveelheid medicijnresten in water en milieu toe. Een vraagstuk dat steeds meer politieke en maatschappelijke aandacht krijgt en om een oplossing vraagt. Niets doen leidt tot een toenemende druk op het milieu en een stijging van de kosten van waterzuivering.

Driesporenplan

De watersector presenteert een plan om het vraagstuk aan te pakken bij de bron en in de hele keten. Vanaf de productie tot en met het gebruik van humane en dierlijke medicijnen. Dat lukt alleen wanneer iedereen uit de keten meedoet. Het ministerie wordt gevraagd de regierol voor dit nationale plan van aanpak op zich te nemen.

Het plan bestaat uit drie sporen: onderzoek, bronaanpak en ketenaanpak. In het eerste spoor worden vragen en definities vastgesteld, zodat alle deelnemers het over hetzelfde hebben. In het tweede spoor wordt gekeken hoe je kunt voorkomen dat medicijnresten in het water komen. En in het derde spoor wordt onderzocht waar medicijnresten, die toch in het water komen, er het beste uitgehaald kunnen worden. De watersector neemt de verantwoordelijkheid voor het derde spoor. Onder regie van het ministerie moeten de sporen 1 en 2 worden toegevoegd.

Spoor 1 start begin 2015, waarna in de loop van dat jaar de sporen 2 en 3 worden ingezet. Eind 2016 moeten er concrete resultaten zijn.

Visie staatssecretaris

Bij de aanpak van geneesmiddelenresten in het milieu gaat ook staatssecretaris Mansveld uit van een ketenbenadering en bronaanpak. *Hoe gaat zij hier in de praktijk invulling aan geven?*

Wilma Mansveld: 'Ik wil graag dat de water- en de zorgsector samenwerken en ik zie daar echt goede kansen voor innovatie. Zo heb ik onlangs een proefterrein geopend bij het Antonius Ziekenhuis in Sneek, waar vernieuwende technieken voor de zuivering van afvalwater van zorginstellingen ontwikkeld en getest worden. Verschillende bedrijven maken al gebruik van deze locatie. Door voorop te lopen in

dit soort ontwikkelingen, versterken we de positie van Nederland op het gebied van waterzuivering.'

Preventie

'Een ander voorbeeld zijn projecten die ervoor zorgen dat minder geneesmiddelen in het afvalwater terecht komen. Een ziekenhuis in Deventer werkt bijvoorbeeld met het Waterschap Groot Salland aan een proef waarbij buiten het ziekenhuis urine wordt ingezameld van patiënten die contrastmiddelen voor een röntgenbehandeling hebben gebruikt. Als dit werkt, zal ik uitzoeken hoe deze maatregel op grote schaal kan worden overgenomen en hoe ik eventuele wettelijke belemmeringen kan wegnemen.'

Groene geneesmiddelen

'Met bronaanpak bedoel ik dat we nadrukkelijk moeten werken aan oplossingen; we moeten voorkomen dat geneesmiddelen in het milieu terecht komen. Als we bijvoorbeeld werken aan minder schadelijke medicijnen, hoeven we ook minder inspanningen te leveren op het gebied van zuivering. Zo praat ik met de apothekers over het innemen van niet gebruikte of oude geneesmiddelen: Welke barrières zijn er? Hoe kunnen we die wegnemen?'

'Hiervoor moeten ook afspraken met gemeenten worden gemaakt. Samen moeten we voorkomen dat mensen oude medicijnen in de vuilnisbak gooien of, nog erger, door het toilet spoelen.'

MANSVELD:
'VOORKOMEN DAT
GENEESMIDDELEN IN HET
MILIEU TERECHTKOMEN'

Duurzame Gewasbescherming

Naast medicijnresten zijn er andere bronnen van verontreiniging die een bedreiging vormen voor de drinkwatervoorziening, zoals meststoffen, nanodeeltjes en bestrijdingsmiddelen. In 2013 heeft de Tweede Kamer de Tweede Nota Duurzame Gewasbescherming 'Gezonde Groei, Duurzame Oogst' aangenomen. *Hoe gaat het volgens u met de uitvoering hiervan?*

Mansveld: 'Mensen mogen niet onnodig worden blootgesteld aan chemicaliën, hun gezondheid staat voorop. Daarom wil het kabinet het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen verduurzamen. Uiterlijk in 2023 moet zijn voldaan aan alle (inter-) nationale eisen op het gebied van milieu en water, voedselveiligheid, gezondheid en arbeidsomstandigheden.'

Verbod bestrijdingsmiddelen

'In de nota Duurzame Gewasbescherming staan diverse acties die dit mogelijk moeten maken, bijvoorbeeld door het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen buiten de landbouw te verminderen. Daarom komt er een verbod om die toe te passen op verhardingen zoals straten en terrassen. De middelen spoelen daar makkelijk vanaf, om via het riool in het oppervlaktewater terecht te komen. Het is de bedoeling om eind 2015 dit gebruik op verhardingen te verbieden.'

RIVM-onderzoek

'Een belangrijke actie die gaat lopen, is een onderzoek door het RIVM om te weten te komen of omwonenden schadelijke effecten ondervinden van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door de landbouw. Dit onderzoek komt er op advies van de Gezondheidsraad, begint volgend jaar en zal minimaal twee jaar lopen.'

‘GEZONDHEID VAN
MENSEN ÉN WATER-
KWALITEIT ZIJN
PRIORITEIT VAN
HET KABINET’

Overschrijdingen terugdringen

‘Naast de gezondheid van de mensen is ook waterkwaliteit een prioriteit van het kabinet. In 2018 moet het aantal overschrijdingen van milieukwaliteitsnormen voor gewasbeschermingsmiddelen in oppervlaktewater ten minste zijn gehalveerd ten opzichte van 2013. In 2023 mogen deze normen niet meer overschreden worden.’

Verplichte zuivering tuinbouw

‘Dit gaat ook gelden voor de normen in oppervlaktewater voor drinkwaterbereiding. Een belangrijke maatregel om dit te bereiken, is de zuivering van het afvalwater van de glastuinbouw. Volgens de nota zou dit in 2016 verplicht worden. Met het oog op waterkwaliteit wil ik daaraan vasthouden, maar op verzoek van de Tweede Kamer ben ik in overleg met de sector om te kijken of die planning realistisch is.’

Laag-risicomiddelen

De Tweede Kamer heeft vorig jaar ingestemd met het verbod op chemische onkruidbestrijding buiten de landbouw. Het verbod zal op 1 november 2015 ingaan. *Hoe staat het met de implementatie? De zogenoemde*

‘laag-risicomiddelen’ zouden worden uitgesloten van het verbod. Is al duidelijk wat hieronder verstaan wordt in Brussel?

Mansveld: ‘We werken nog aan regelgeving die het verbod mogelijk moet maken. Het klopt dat zogeheten ‘laag-risicomiddelen’ worden uitgesloten van het verbod. In de Europese regelgeving zijn criteria opgenomen die aangeven wanneer een stof als laag risico kan worden aangemerkt. Omdat dit nog onvoldoende richting geeft, hebben we de Europese Commissie gevraagd om de criteria verder uit te werken. Dit loopt nog. Het zal waarschijnlijk nog een paar jaar duren voordat middelen in aanmerking komen voor de groep ‘laag-risicomiddelen’. Tot die tijd geldt het verbod dus voor alle gewasbeschermingsmiddelen.’

Uitzondering

‘Naast ‘laag-risicomiddelen’ worden ook basisstoffen uitgezonderd van het verbod. Het gaat dan om stoffen die niet worden verhandeld en verkocht als gewasbeschermingsmiddel, maar die wel zo kunnen worden gebruikt, zoals bier ter bestrijding van slakken en melk tegen schimmels.

Basisstoffen worden op Europees niveau geregistreerd. Er zijn al een paar stoffen geregistreerd, waaronder sucrose.’

Wat is uw inzet op het gebied van waterkwaliteit en drinkwater in Brussel?

Mansveld: ‘Nederland wil dat de Europese Commissie haar verantwoordelijkheid neemt bij de aanpak van problemen die om een gezamenlijke actie vragen. Sommige zaken kunnen we als Nederland niet alleen doen. Om met zoveel mogelijk lidstaten schoon drinkwater te krijgen, werken we samen in Europa, bijvoorbeeld door uniforme regelgeving bij de toelating van gewasbeschermingsmiddelen.’

‘De Europese Commissie heeft toegezegd volgend jaar met een bronaanpak te komen om waterverontreiniging door resten van geneesmiddelen tegen te gaan. Nederland geeft binnen de EU het goede voorbeeld doordat onze provincies, gemeenten, drinkwaterbedrijven en waterbeheerders goed samenwerken om de kwaliteit van het drinkwater te verbeteren.’

Tweede Kamer vraagt concrete maatregelen verbeteren waterkwaliteit

Vruchtbaar Wetgevingsoverleg Water

De Tweede Kamer heeft donderdag 27 november ingestemd met een aantal voor de drinkwatersector belangrijke moties over bodemverontreiniging, waterkwaliteit en medicijnresten. Vewin is verheugd dat de Tweede Kamer door het aannemen van deze moties het belang van goede waterkwaliteit voor nu en de toekomst onderstreept.

Naast waterkwantiteit en infrastructuur heeft ook waterkwaliteit tegenwoordig gelukkig de volle aandacht van de politiek. Zo is bij het Wetgevingsoverleg Water op 17 november een aantal belangrijke moties en amendementen ingediend, die de Tweede Kamer inmiddels heeft aangenomen.

Adequate afspraken bodemverontreiniging

Tweede Kamerlid Eric Smaling (SP) vroeg met zijn motie aandacht voor het nieuwe Convenant Bodem & Ondergrond dat van 2016 tot en met 2020 zal gelden en waarbij de drinkwatersector geen partij is. Dit, terwijl tientallen drinkwaterwinningen worden bedreigd door bodemverontreiniging en een aantal bronnen is gesloten vanwege kwaliteitsproblemen. Smaling verzoekt de regering door middel van deze motie met de convenantpartijen adequate afspraken te maken om de knelpunten van bodemverontreiniging voor de drinkwaterwinning weg te nemen en de Kamer te informeren voor ondertekening. De motie werd met een ruime meerderheid aangenomen.

Deltaplan Zoet Water

Met de motie voor een Deltaplan Zoet Water en Waterkwaliteit van de Kamerleden Lutz Jacobi (PvdA), Wassila Hachchi (D66) en Carla Dik-Faber (CU) geeft de Tweede Kamer aan een samenhangende aanpak voor zoet water en waterkwaliteit te willen, waarbij onafhankelijke regie wordt geborgd. Dit Deltaplan moet aangeboden worden bij of ingevoegd worden in het geplande Nationaal Waterplan 2015. Voor deze motie was eveneens een meerderheid, zodat ook deze motie is aangenomen.

Gerichte aanpak medicijnresten in water

Het rijk heeft nu nog geen gerichte aanpak om te voorkomen dat medicijnresten in het water terechtkomen of om ze daar uit te halen. Carla Dik-Faber (CU) en Wassila Hachchi (D66) hebben daarom in hun motie de regering verzocht samen met de betrokken sectoren voor het zomerreces van 2015 een plan van aanpak op te stellen. Ook deze motie kon op een ruime meerderheid rekenen en is daarmee aangenomen.

Voor een uitgebreid verslag van het Wetgevingsoverleg Water en de inbreng van de verschillende partijen: zie www.tweedekamer.nl onder downloads of scan deze QR-code:

Standpunten Vewin

Waterkwaliteit

- Meer ambitie voor waterkwaliteit in Nationaal Waterplan 2: bijvoorbeeld een door het rijk op te stellen Nationale Nota Keten-aanpak Geneesmiddelen

Innovatief waterproject

- Financiële ondersteuning vanuit het rijk voor pilotproject Schone Maaswaterketen

Integrale herziening bodembeleid

- Veranker de zorgplicht voor veiligstelling van drinkwaterbronnen in de kaders voor het nieuwe bodembeleid en in het nieuwe Convenant Bodem & Ondergrond

Financiering waterbeheer

- Kosten van milieuvervuiling bij veroorzakers leggen door invoeren van het principe 'de vervuiler betaalt'

Structuurvisie Ondergrond (STRONG)

- Geef drinkwater prioriteit in de verdringingsreeks voor de ondergrond in STRONG

Uitvoeringsprogramma

Beleidsnota Drinkwater

- Uitvoeringsprogramma Beleidsnota Drinkwater begin 2015 naar de Tweede Kamer

Waterstelling

Bodemverontreiniging die bedreigend is voor drinkwatervoorzieningen moet nú worden gesaneerd

In deze rubriek leggen wij steeds een stelling voor aan drie personen die op de een of andere manier te maken hebben met water en het onderwerp van de stelling.

Johan van den Hout
Gedeputeerde provincie Noord-Brabant,
portefeuille Ecologie (water, bodem,
lucht).
Portefeuillehouder Ondergrond, IPO

‘Nee, niet per definitie. Saneren is niet de enige oplossing als een drinkwatervoorziening wordt bedreigd door bodemverontreiniging. We kunnen de verontreiniging ook beheren, zodat deze geen probleem gaat vormen, of kijken naar andere mogelijkheden zoals het verplaatsen van de winning. In overleg met de drinkwatersector bekijken we hoe we de echt grote knelpunten kunnen oplossen.

Let wel: het belang van schoon grondwater staat bij ons heel hoog in het vaandel. Gezien het grote maatschappelijke belang van schoon grondwater, de samenhang met andere opgaven waarvoor we als provincie verantwoordelijk zijn en de invloed op het ruimtegebruik, zien wij ons vanuit onze kaderstellende rol ook in de toekomst als hoeder van het grondwater. Dit betekent dat wij ons hard maken voor behoud van de voorraad zoet grondwater en borging van de waterkwaliteit, rekening houdend met de (economische) ontwikkelkansen van de ondergrond. Wij richten ons, als hoeder van het grondwater, op een bovenlokale en integrale afweging van belangen. Daarbij hebben we in het bijzonder aandacht voor grondwater bestemd voor menselijke consumptie.

Bij bodemverontreinigingen in gebieden met bijzondere of strategische belangen voor het grondwater, streven we samen met alle belanghebbenden naar gebiedsgerichte oplossingen die juridisch, technisch en financieel haalbaar zijn. Drinkwatermaatschappijen zijn altijd betrokken. Andere partijen die we betrekken, zijn eigenaren van verontreinigde terreinen in het gebied, ook als er geen redenen zijn om sanering op grond van de Wet bodembescherming af te dwingen.

Een sanering is namelijk alleen wettelijk afdwingbaar als een bodemverontreiniging op grond van de Wet bodembescherming het stempel ‘ernstig en spoedeisend’ krijgt. Dat wil zeggen dat de verontreiniging een onaanvaardbaar risico voor mens, dier en/of plant vormt. Het is heel goed mogelijk dat een kwetsbaar object, zoals een drinkwatervoorziening, wordt bedreigd door verontreinigingen die op grond van de Wet bodemsanering niet gesaneerd hoeven te worden.

IPO werkt samen met IenM, VNG, UvW, VNO-NCW en MKB-Nederland aan het Convenant bodem en ondergrond 2016-2020. In dit convenant worden onder andere afspraken gemaakt over het beschermen van gebieden met bijzondere strategische belangen voor het grondwater.’

Ans Versteegh
Expert drinkwaterbeleidsadvies
RIVM

‘Is grondwater nog wel een betrouwbare bron voor ons drinkwater? Is ons grondwater goed beschermd en dus veilig om drinkwater van te maken voor nu én de toekomst? Dagelijks drinken zo'n 10 miljoen Nederlanders water dat lange tijd in de bodem was opgeslagen.

Meestal volstaat voor grondwater een eenvoudige zuivering om drinkwater te maken. Steeds vaker blijken er stoffen in het grondwater te zitten die daar niet thuishoren. Er is vaak maar heel weinig van deze stoffen aanwezig en lang niet altijd in de buurt van winputten. Wat is er aan de hand met ons grondwater en wat gaan we eraan doen?

Een eerste stap om goed te weten hoe het met ons grondwater is gesteld en op welke plaatsen we een tandje bij moeten zetten, zijn de gebiedsdossiers. Alle betrokken partijen, onder leiding van de provincie, analyseren informatie en stellen zo nodig maatregelen voor. Uit de eidevaluatie van deze gebiedsdossiers blijkt dat bij ongeveer de helft van de grondwaterwinningen één of meer probleemstoffen voorkomen.

Probleemstoffen: welke zijn dat en waar komen ze vandaan? Dit zijn vragen die worden gesteld door bestuurders en drinkwaterbedrijven. De stoffen die ons grondwater bedreigen, zijn: bestrijdingsmiddelen, stoffen afkomstig van ‘oude’ verontreinigingen, nitraat en chloride. De ‘oude’ verontreinigingen zijn afkomstig van bodemverontreinigingen door activiteiten zoals chemische wasserijen, benzinstations, enzovoort. Deze verontreinigingen zijn vaak al tientallen jaren aanwezig. Wie moet deze verwijderen en wanneer?

Natuurlijk vind ik dat deze bodemverontreinigingen aangepakt moeten worden als het grondwater direct bedreigd wordt. Ik pleit ervoor per situatie goed te bekijken om welke stoffen het gaat, wanneer ze in de winputten komen, wat de risico's zijn en welke andere mogelijkheden er zijn om de verontreinigingen aan te pakken. En ook: zijn er nog meer bedreigingen in het gebied, denk aan landbouw en verstedelijking?

De kwaliteit van ons drinkwater is een groot goed. Bedreigingen zoals bodemverontreinigingen moeten worden aangepakt, maar weeg gezamenlijk voors en tegens tegen elkaar af. Overheden en drinkwaterbedrijven zijn de hoofdrolspelers in dit spel.’

Jan Fokkens
Strategiemanager
Stichting Bodemsanering NS

‘Met een stelling ben je het in principe eens of oneens. Ik ben het dus oneens met deze stelling.

Echter, nu komt de nuancering. Ik ben het zeker ook eens met de stelling, maar sanering moet niet op alle plaatsen en altijd. In Nederland zullen we de komende tijd belangrijke keuzes moeten maken waar en hoe we ons grondwater gaan beschermen. Schoon grondwater is veel geld waard. Veel bedrijfsactiviteiten in ons land zijn afhankelijk van schoon grondwater. Denk maar eens aan het produceren van lekker bier!

Daarom is het van groot belang om gezamenlijk gebieden aan te wijzen waarin we onze strategische grondwatervoorraden vastleggen. In deze gebieden is het uiteraard niet wenselijk om verontreinigingen te hebben die deze voorraden bedreigen. Dit geldt zowel voor verontreinigingen door industrie, als door de landbouw. Door goed gebiedsmanagement, gebiedsgericht beleid, moet je voor nu en in de toekomst ons grondwater veiligstellen en saneren daar waar noodzakelijk. Op dit moment wordt daar in de Structuurvisie Ondergrond en in het nieuwe Bodemconvenant beleid voor ontwikkeld. In samenspraak met de overheid en het bedrijfsleven zullen dan subsidieregelingen moeten worden ontwikkeld, waarbij het voor ondernemers met een verontreinigingsprobleem lonend is om de verontreiniging aan te pakken.

In niet-strategische gebieden moeten – vind ik – andere keuzes gemaakt worden. In gebieden dichtbij grote agglomeraties van wonen en industrie worden door middel van gebiedsgericht beleid beheersplannen gemaakt voor (deels) verontreinigd grondwater. In deze gebieden is het niet doelmatig om te saneren. Er kan voor worden gekozen om eventuele grondwateronttrekkingen voor menselijke consumptie te verplaatsen of het water te zuiveren nadat het opgepompt is. Dit is efficiënter en veel goedkoper. Per slot van rekening zuiveren we ook rivierwater voor menselijke consumptie.

Ik concludeer dat het beschermen van het grondwater hoge prioriteit moet krijgen, maar het wegnemen van elke bedreiging tegen elke prijs: nee.’

Structuurvisie Ondergrond

Nationaal belang drinkwater in STRONG

Met de Structuurvisie Ondergrond (STRONG) wil de overheid de ondergrondse ruimte ordenen en activiteiten in de bodem beter op elkaar afstemmen. In het eerste kwartaal van 2015 is de structuurvisie naar verwachting gereed en wordt deze naar de Tweede Kamer gestuurd.

De minister van Infrastructuur en Milieu heeft aangekondigd dat STRONG een afwegingskader zal bevatten voor besluitvorming over ondergronds ruimtegebruik, dat drinkwater als nationaal belang zal worden benoemd en dat aanknopingspunten worden geboden voor betere ruimtelijke bescherming van winningen. Ook zal een uitspraak worden gedaan over de noodzaak tot aanwijzing van een strategische grondwatervoorraad voor de drinkwatervoorziening in relatie tot klimaatverandering en de wijze waarop die kan worden veiliggesteld.

Momenteel wordt gewerkt aan de Nota Reikwijdte en Detailniveau (NRD), de plan-MER en de Maatschappelijke Kosten-Batenanalyse (MKBA) voor STRONG. Hierbij worden varianten voor de structuurvisie uitgewerkt en beoordeeld op hun effecten.

Basisregistratie Ondergrond

Een ander belangrijk onderdeel van STRONG is een registratiesysteem voor de bodem en ondergrond: de Basisregistratie Ondergrond (BRO). Overheden moeten in dit systeem alle gegevens over de ondergrond zetten. Bij beslissingen over onder-

grondse activiteiten kunnen zij deze gegevens gebruiken. Momenteel wordt hard gewerkt aan de realisatie van de BRO, de nieuwe wet Basisregistratie Ondergrond. Met deze wet worden in de toekomst alle relevante bodem- en ondergrondgegevens op een centraal punt beheerd en beschikbaar gesteld. Naar verwachting wordt de BRO vanaf 2016 stapsgewijs gevuld met informatie.

Bodem: basis voor drinkwater

De ondergrond is cruciaal voor de drinkwatervoorziening in Nederland. Circa 55% van

het drinkwater wordt gemaakt van grondwater. Verspreid over circa 230 winlocaties wordt hiervoor grondwater onttrokken. Ook vindt infiltratie van (oppervlakte)water in de bodem plaats voor drinkwaterbereiding. De bodem is ook drager van de infrastructuur.

De bodem biedt kansen voor nieuwe activiteiten die bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke opgaven rond energie, bodem, water en ruimte. Toenemende activiteit in de ondergrond vormt een risico voor drinkwatervoorziening, als dit niet goed wordt gereguleerd. Dit vereist een goede balans tussen beschermen en benutten. STRONG biedt een goede basis om invulling te geven aan die ruimtelijke bescherming.

Volgens Vewin moet STRONG in ieder geval een nadere uitwerking en omschrijving bevatten van de volgende (hoofd)zaken:

- belang van grondwater/drinkwater voor de volksgezondheid;
- verdringingsreeks voor ondergronds ruimtegebruik;
- versterken van de ruimtelijke bescherming van waterwinnings;
- strategische grondwatervoorraad voor drinkwaterproductie;
- benutting/bescherming van brak grondwater.

Volgens Vewin zijn er in deze fase drie onderwerpen die extra aandacht verdienen: verankering van drinkwater als nationaal belang, de strategische grondwatervoorraad en de rechtspositie van de infrastructuur.

Naar aanleiding van mondelinge vragen van de PvdA over de betrokkenheid van de drinkwatersector in het STRONG-proces heeft het ministerie overleg gevoerd met Vewin. De minister heeft vervolgens schriftelijk aan de Tweede Kamer geantwoord dat, voorafgaand aan bestuurlijke besluitvorming, met de sector zal worden overlegd over het proces en de inhoud van de Structuurvisie Ondergrond.

Drinkwater als nationaal belang

Drinkwater als nationaal belang heeft voor de drinkwatersector drie componenten: duurzame veiligstelling, een afwegingskader voor ruimtelijke beslissingen en normen voor grondwater.

Duurzame veiligstelling

De Drinkwaterwet verplicht bestuursorganen te zorgen voor duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening. De Memorie van Toelichting meldt dat de rijksoverheid én de decentrale overheden een brede zorgplicht hebben. Daarom is een eenduidige visie op de betekenis van 'duurzame veiligstelling' noodzakelijk.

'Duurzame veiligstelling van de drinkwatervoorziening' wil zeggen: 'een stringente bescherming van voldoende bronnen van goede kwaliteit voor de bereiding van drinkwater, wat leidt tot een zo laag mogelijke zuiveringsinspanning'.

Effectieve bescherming van waterwinnings vereist een op bescherming gerichte integratie van milieubeleid, waterbeleid en RO-beleid op alle niveaus. Het rijk is hoofverantwoordelijk om te borgen dat die bescherming tot stand komt en dat een duurzame veiligstelling wordt gegarandeerd. In de uitvoering hebben met name provincies en gemeenten een rol.

De zorgplicht op grond van de Drinkwaterwet voor een duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening is méér dan de bescherming van de bronnen. Het rijk is dus hoofverantwoordelijk voor bronbescherming voor de drinkwatervoorziening, én voor de bescherming en strategische reservering van boven- en ondergrondse grondwatervoorraden voor de drinkwaterproductie.

Afwegingskader ruimtelijke beslissingen

Drinkwater is onlosmakelijk verbonden met volksgezondheid. Volgens de Drinkwaterwet (art. 2) is duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening een 'dwingende reden van

groot belang'. Drinkwater onderscheidt zich daarmee van andere functies in de ondergrond. Dit moet tot uiting komen bij het verlenen van gebruiksrechten die op gespannen voet staan met duurzame veiligstelling. Drinkwater moet voorrang krijgen als deze veiligstelling in de knel komt, tenzij andere bovenliggende belangen – zoals veiligheid – in het geding zijn.

Het rijk zal voor andere overheden een afwegingskader en een algemene prioriteitsvolgorde (verdringingsreeks) voor de ordening van de ondergrond moeten opstellen, waarin het in de Drinkwaterwet genoemde belang van drinkwater tot uiting komt.

Normen voor grondwater

De Drinkwaterwet stelt strenge eisen aan de kwaliteit van drinkwater, vanuit het voorzorgsprincipe en vanwege de volksgezondheid. Deze kwaliteitseisen vinden nu onvoldoende doorwerking naar eisen voor grondwaterkwaliteit in gebieden die voor drinkwaterbedrijven van belang zijn. Ondergrondse activiteiten worden daardoor onvoldoende getoetst op hun effecten op grondwater dat is bestemd voor drinkwaterproductie.

Kwaliteitsnormen voor antropogene stoffen in grondwater moeten dit ondervangen. Deze normen bepalen ook de ruimte tussen beschermen en benutten van de ondergrond binnen de beschermingsgebieden van winningen. De nieuwe normen zullen juridisch verankerd moeten zijn in het Bkmw.

Strategische grondwatervoorraad Aanwijzing en bescherming van strategische grondwatervoorraden

Strategische grondwatervoorraden zijn gebieden voor de onttrekking van grondwater voor drinkwatervoorziening in de

toekomst. Deze zijn bedoeld om te voorzien in vraaguitbreiding, vervangende capaciteit te leveren om bestaande winningen te verduurzamen, bij calamiteiten snel nieuwe capaciteit beschikbaar te hebben en ruimte te bieden voor extra capaciteit bij langetermijnwijzigingen in de beschikbaarheid van huidige winningen. Ook in noodsituaties die leiden tot uitval van bestaande winningen, zal op korte termijn alternatieve capaciteit beschikbaar moeten zijn.

Deze 'opslaggebieden' moeten goed beschermd kunnen worden tegen ongewenste en onomkeerbare ontwikkelingen.

Ondergrondse voorraadvorming en compensatie-infiltratie

Klimaatverandering zal volgens het RIVM periodiek leiden tot knelpunten voor de inname van oppervlaktewater. Ondergrondse voorraadvorming kan bijdragen aan het overbruggen van perioden met minder wateraanbod of met aanbod van mindere kwaliteit water.

Ondergrondse voorraadvorming kan ook van belang zijn in situaties waarbij effec-

ten van grondwaterwinningen gecompenseerd moeten worden. Het water wordt hierbij opgeslagen in ondergrondse lagen met een waterkwaliteit die van nature anders is dan het geïnfilterde water: denk aan infiltratie van zoet oppervlaktewater in lagen met brak of zout grondwater. Vanwege beleidsmatige onzekerheden komt deze techniek onvoldoende van de grond. Het is gewenst om hierbij onnodige barrières te beslechten en ruimte te bieden aan experimenten.

Infrastructuur en rechtspositie

De Drinkwaterwet verplicht drinkwaterbedrijven om iedereen, die daar om verzoekt, een redelijk aanbod te doen voor de levering van drinkwater. Ook moeten zij de infrastructuur, die daarvoor benodigd is, aanleggen en onderhouden. Deze verplichtingen brengen met zich mee dat drinkwaterbedrijven de mogelijkheid moeten hebben om die infrastructuur aan te leggen, ook in situaties waar een grondeigenaar weigert om daaraan medewerking te verlenen. De procedures om in dergelijke situaties een gedoogplicht op te leggen of te onteigenen, moeten worden vereenvoudigd.

Andersom krijgen drinkwaterbedrijven in stedelijk gebied steeds vaker verzoeken van bijvoorbeeld gemeenten om leidingen om te leggen vanwege ingrepen in de ruimtelijke ordening, zoals reconstructie van wegen of dijken. Dit brengt voor de drinkwaterbedrijven hoge kosten met zich mee door voortijdige afschrijving van de infrastructuur.

Om hun rechtspositie in de ondergrond te verstevigen, zouden de drinkwaterbedrijven de mogelijkheid moeten krijgen om in gemeentelijke of provinciale grond een zake-lijk recht te vestigen op de waterleidingen.

Vewin-inzet voor de Structuurvisie Ondergrond

De complete inzet van de drinkwatersector op het gebied van STRONG staat in het Vewin-rapport 'Inzet voor de Structuurvisie Ondergrond'. Met deze agenda wil de sector een balans bereiken tussen beschermen en benutten van de bodem, waarbij de drinkwatervoorziening nu en in toekomst is verzekerd.

‘ONDERGROND IS CRUCIAAL VOOR DE NEDERLANDSE DRINKWATERVOORZIENING’

Vewin en IenM organiseren Drinkwaterdag 2014

‘Bij een crisis samen aan de bak’

Zo'n 50 professionals die zich bij de drinkwaterbedrijven en bij verschillende onderdelen van het ministerie van IenM bezighouden met de voorbereiding en response op drinkwatercalamiteiten, spraken elkaar eind oktober tijdens de Drinkwaterdag 2014 in Utrecht.

De organisatoren – het ministerie van IenM en Vewin – willen de verbanden tussen de betrokken stakeholders verduidelijken en verstevigen.

Of zoals dagvoorzitter Chris Dijkens het verwoordde: ‘Er is de afgelopen jaren nogal wat veranderd in het landschap van het crisismanagement rondom drinkwater. De voormalige ministeries VROM en VenW zijn samengegaan tot IenM. Binnen de regionale en nationale crisisstructuur zijn nieuwe overlegtafels. Overal zijn nieuwe mensen werkzaam. In zo'n situatie is het belangrijk om met elkaar te ontdekken waar de verbanden liggen en waar de zaken goed geregeld zijn. Maar ook: wat zijn witte vlekken op de samenwerkingskaart en hoe gaan we die invullen?’

Omdat het in geval van een incident, calamiteit of crisis belangrijk is dat de betrokkenen elkaar blind weten te vinden, was kennis maken een belangrijk onderdeel van de dag.

DCC-IenM: op zoek naar wederzijdse mogelijkheden

Eén van de meer ‘onbekende’ zaken is de veranderde rol van het Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing (DCC) van IenM in de informatiestroom bij een incident, calamiteit of crisis. En wat dan de positie van de drinkwatersector daarbij is. Rob Hagman, hoofd DCC-IenM, ging uitgebreid in op die – en andere – vragen. Ook stond hij stil bij de bijzondere positie van de drinkwaterbedrijven, die immers een wettelijk vastgelegde leveringsplicht hebben.

Drinkwaterdag 2014 vond plaats op dinsdag 28 oktober, in Grand Hotel Karel V in Utrecht.

Samenvoeging adviesnetwerken

Een van de concrete veranderingen met gevolgen voor de samenwerking tussen de sector en het ministerie, is dat de adviesnetwerken EPA-d en BOT-mi zijn opgegaan in het onafhankelijke Crisis Expert Team milieu en drinkwater ofwel CET-md. Wat blijft, is dat drinkwaterbedrijven directe vrager en afnemer zijn van adviezen.

Ook lichtte Hagman de nieuwe rol toe van de Hoofdingenieur-Directeur (HID) van Rijkswaterstaat. De HID is de bestuurlijke verbindingsschakel vanuit het ministerie van IenM in de richting van de veiligheidsregio. Bij een drinkwatercrisis zit de HID samen met het drinkwaterbedrijf bij het Regionaal Beleidsteam aan tafel.

Hagman gaf aan dat crisismangement vooral netwerkmanagement is en liet aan de hand van het opschalingsmodel DCC zien hoe de verschillende onderdelen binnen IenM betrokken kunnen zijn bij een crisis, en op welke wijze de crisisbesluitvorming wordt gecoördineerd.

Tweerichtingsverkeer

Tot slot besprak Hagman wat het DCC de sector zou kunnen bieden, zoals het inbrengen van drinkwaterbelangen in de regionale en nationale crisisstructuur. Maar ook bijvoorbeeld – ten behoeve van informatievoorziening – de koppeling naar andere netwerkpartners van IenM. Ook benadrukte hij de noodzaak voor een snelle en brede informatievoorziening van en naar

de drinkwatersector, om zaken sneller te kunnen duiden en goed in te spelen op de media en politiek-bestuurlijke vragen.

Veranderingen in crisissland

Door de veranderingen van de afgelopen jaren is het belangrijk een goed beeld te krijgen van alle actoren en informatiestromen bij een crisis. Sabine Gielens (Vewin) en Peter Westerbeek (IenM) namen de aanwezigen mee naar de nieuwe kaart van 'Drinkwatercrisissland'.

Gielens schetste daarbij de situatie vanuit het perspectief van de drinkwatersector: 'We begrijpen goed dat drinkwater voor het DCC van IenM een 'nieuwe' vitale sector is. Wij moeten aansluiting vinden bij de bestaande én nieuwe structuren. Dat betekent: kennismaken, kijken wat we voor elkaar kunnen betekenen en hoe we elkaar kunnen versterken. We hebben immers hetzelfde belang: de continuïteit van de drinkwatervoorziening.'

Crisisbeheersing wordt complexer

Een belangrijke verandering is volgens Westerbeek dat crisisbeheersing complexer is geworden: 'Het is allang niet meer zo dat bewindslieden 100% van hun informatie ontvangen via de ambtelijke kanalen. Vaak is Twitter veel sneller... Ons doel is de minister indien nodig zo snel mogelijk actuele en correcte informatie te kunnen leveren, aangevuld met een duiding. En andersom moeten wij de drinkwatersector ook van relevante informatie kunnen voorzien als

dat nodig is. Een aanzet voor een goede informatiehuishouding tussen sector en overheid: ook dáárover gaat het vandaag!'

Voor de drinkwaterbedrijven is het soms een puzzel bij welke overleggen ze bij een incident of crisis zitten: wie stemt af met wie, wie beslist wat? Gielens: 'Met deze landschapskaart willen we dat helder voor het voetlicht brengen en ook kijken of er nog 'witte vlekken' zijn. Maar ook willen we kijken hoe we met elkaar zaken eventueel efficiënter kunnen regelen.'

Ontmoetingspunten

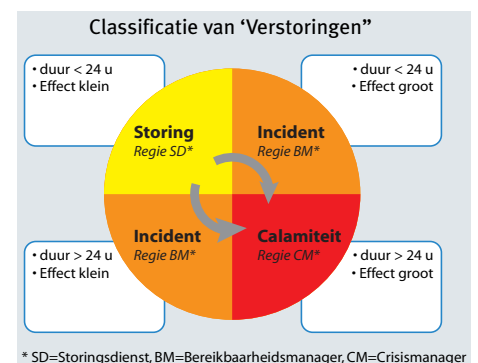
Westerbeek concludeerde: 'Ik hoop dat deze dag bijdraagt aan het wederzijdse besef van hoe de drinkwatersector en het DCC in de regionale en nationale crisisstructuur zijn gepositioneerd. En waar mogelijkheden zijn om elkaar te versterken. Een voorbeeld: het DCC verzorgt bij een opgeschaalde nationale structuur de vertegenwoordiging in het NCC – het Nationaal Crisiscentrum in Den Haag. Ik vind dat de drinkwaterbedrijven dat moeten weten, zodat ze via ons ook daar hun belangen kunnen inbrengen.'

Crisisorganisatie bij Waterleiding Maatschappij Limburg

WML-directeur Ria Doedel liet tijdens Drinkwaterdag 2014 zien hoe bij 'haar' drinkwaterbedrijf de crisisorganisatie is vormgegeven. Kern daarvan is een trits die voor alle drinkwaterbedrijven geldt: voorkomen – voorbereiden – reageren.

Voorkomen van verstoringen

Drinkwaterbedrijven zijn op basis van de Drinkwaterwet verplicht om minimaal elke vier jaar een analyse uit te voeren naar bestaande en verwachte dreigingen (zoals een cyberaanval) en gevaren (zoals een overstroming). Op basis van de uitkomsten

van deze Verstoringrisicoanalyse of VRA nemen bedrijven weerbaarheids-verhogen de maatregelen. De VRA en de maatregelen worden vastgelegd in het leveringsplan, dat ter accordering wordt voorgelegd aan de IIT (Inspectie Leefomgeving en Transport). De drinkwaterbedrijven werken veel aan harmonisatie binnen de sector en zo ook op dit vlak. Dit jaar hebben de tien drinkwaterbedrijven onder leiding van Vewin een gezamenlijke methodiek voor het uitvoeren van de VRA en een sjabloon voor het leveringsplan ontwikkeld.

Vorbereiden

Een verstoring is een merkbaar leveringsprobleem en kan kwalitatief of kwantitatief zijn, klein of groot, kort of lang. Aan de hand hiervan worden verstoringen geclassificeerd als ‘storing’, ‘incident’ of ‘calamiteit’, met de bijbehorende regisseur. Dit gebeurt via een integrale afweging, waarbij technische en psychosociale aspecten, gezondheid en media een rol spelen. Bij calamiteiten of dreigingen wordt de crisisorganisatie van WML geactiveerd, bestaande uit een beleidsteam, een operationeel team en een denktank. Belangrijk is dat de crisisorganisatie aansluit op de crisisstructuur van de veiligheidsregio’s.

Reageren

Drinkwaterbedrijven beschikken over een groot aantal responsmaatregelen, gericht op het voorkomen of verminderen van

nadelige effecten van verstoringen. Eén van die maatregelen betreft de inzet van nooddrinkwater. Ook op dit vlak werkt de sector samen, door landelijke pooling van materiaal voor nooddrinkwatervoorziening, personeel en transport.

LOCC, LOS en de vitale sectoren

Tijdens crises hebben twee onderdelen van het ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ) een belangrijke rol: het Nationaal Crisiscentrum (NCC) en het Landelijk Operationeel Coördinatiecentrum (LOCC). Het NCC draagt zorg voor samenhang in besluitvorming bij een (dreigende) crisis. Het LOCC draagt zorg voor de landelijke coördinatie van de operationele inzet tijdens rampen, calamiteiten en grootschalige evenementen. Bij een nationale crisis schaaft het LOCC op tot de Landelijke Operationele Staf (LOS).

Plaatsvervangend hoofd van het LOCC, Oscar Heere, nam de deelnemers van Drinkwaterdag 2014 mee op een verkenning naar de behoefte aan operationele samenwerking tussen LOCC/LOS en de vitale sectoren.

Bij een nationale crisis, waarbij sprake is van keteneffecten, maatschappelijke ontwrichting en nationale schaarste, stelt het LOS op verzoek van de minister van VenJ (of een andere minister) een advies op voor de verdeling van schaarse middelen

binnen de OOV-kolom, zoals levering van noodstroom, inzet van militairen, enzovoort. Voor zo’n advies is informatie en expertise nodig vanuit de vitale sectoren. Bijvoorbeeld over hun behoefte aan bepaalde schaarse middelen en wat de (keten) effecten zijn als zij deze niet krijgen. En juist die informatie-uitwisseling moet met de drinkwatersector nog nader worden verkend en vormgegeven.

Aan de slag

De deelnemers zijn ‘s middags in twee workshops aan de slag gegaan om aan de hand van casussen de wederzijdse verwachtingen helder te krijgen en te kijken waar en hoe partijen kunnen samenwerken en dit efficiënt kunnen inrichten. Het DCC van IenM en Vewin gaan de uitkomsten van de workshops uitwerken en een gezamenlijke actiekalender opstellen op het gebied van drinkwater en crisisbeheersing.

Verwachtingenmanagement

Al met al is een landschap tot stand gekomen met veel partijen, met eigen rollen en verantwoordelijkheden, waarbij samenwerking en afstemming onmisbaar zijn. Dagvoorzitter Dijkens vatte het als volgt samen: ‘Het draait vandaag om elkaar leren kennen, en informatie en verwachtingen uitwisselen. Zodat we aan het einde van de dag een helder beeld hebben en een startpunt voor verdere samenwerking. Want bij een echte crisis moeten we wél samen aan de bak!’

Mindmap Drinkwaterincidenten

Sabine Gielens overhandigde tijdens de bijeenkomst de Mindmap Drinkwaterincidenten aan Ria Doedel, directeur WML en voorzitter van de Vewin-stuurgroep Beveiliging & Crisismanagement. Het primaire doel van deze mindmap (zie ook pagina 18 en 19 van deze Waterspiegel) is om bij burgemeesters in één oogopslag de bestuurlijke aandachtspunten bij drinkwaterincidenten onder de aandacht te brengen.

verbod levering drinkwater
voorwaardelijk toestaan levering

toezicht & handhaving drinkwaterwet • Inspectie Leefomgeving en Transport

onafhankelijk advies deskundigen • Crisis Expert Team

crisisbesluitvorming (nationaal niveau)

afstemming met drinkwaterbedrijf

drinkwaterbedrijf

nationale politie

ministerie IaM

DG ruimte en water

waterschappen / RWS

GHOR

brandweer

milieudiensten

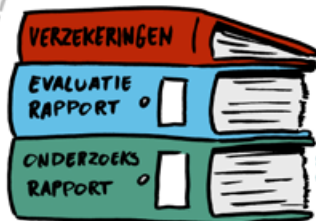
terreur

OM

ministerie VaJ

netwerk

toezicht

onderzoek

evaluaties

schade afhandeling • verzekering

nazorg getroffen

nafase

drinkwaterbedrijf • afstemming • besluit inzet nooddrinkwater • ILT

1 per 2500 inwoners • aanwijzing distributiepunten

minder zelfredzamen • verdelen nooddrinkwater

evt. registratie

bij schaarste

bemensing distributiepunten

uitvoering nooddrinkwaterplan

burgemeester

sproeiverbod • beperkingen opleggen afnemers

handhaving openbare orde

oplossing verstoring

inrichting distributiepunten

minimaal 3 liter pp/pd

levering noodwater = spoelwater • inspanningsverplichting

levert nooddrinkwater

maatregelen

gemeente

afhankelijk van opschaling

altijd afstemming VR en drinkwaterbedrijf

in overleg met veiligheidsregio • NL Alert

bewonersbrief

SMS

online

communicatie

kookadvies

drinkwaterbedrijf

afstemming ILT

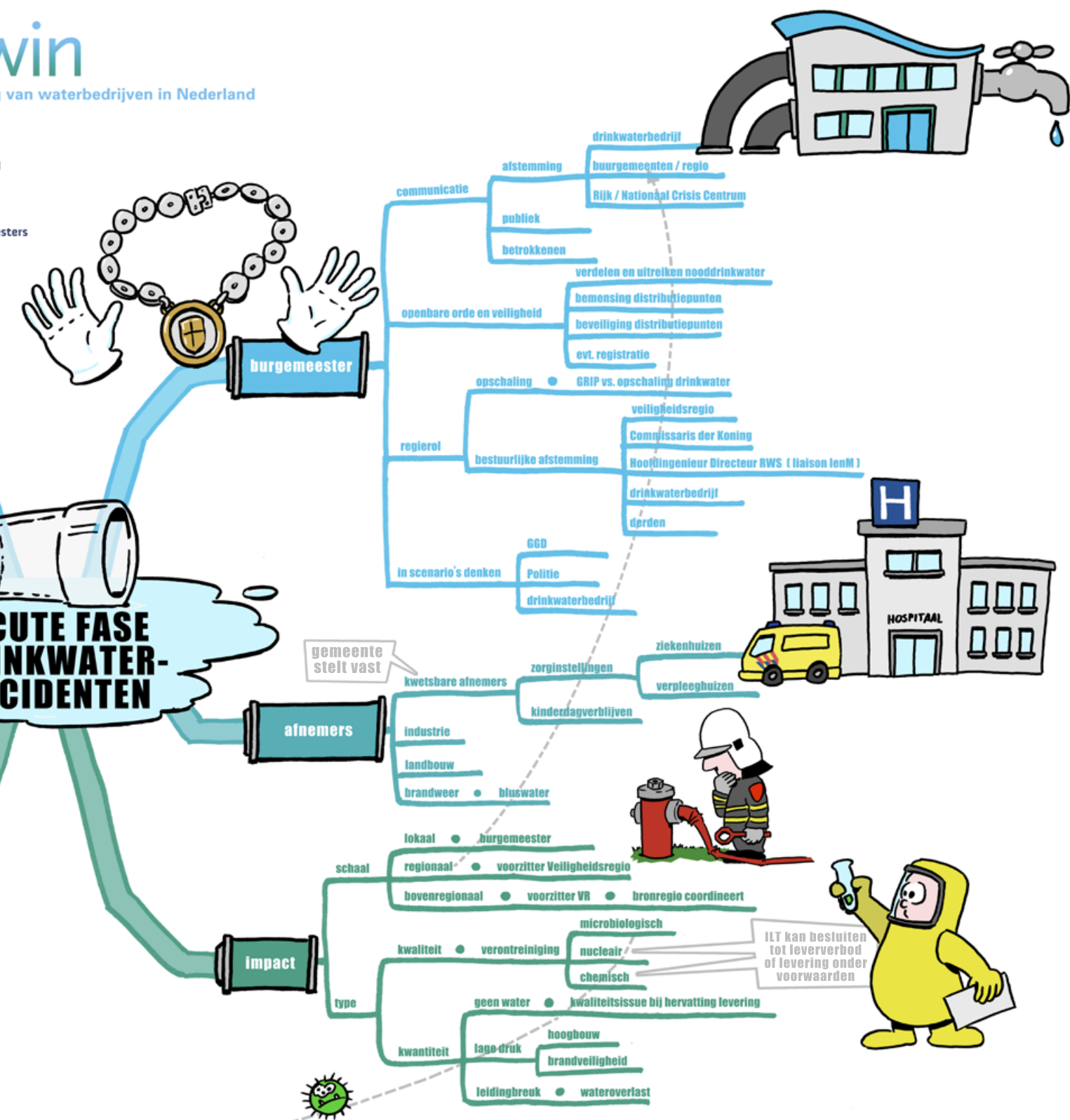
inblokken

omleiden

sproeiverbod • beperkingen opleggen afnemers

waterstromen

Mindmap Drinkwaterincidenten

Vewin heeft samen met het Instituut Fysieke Veiligheid, het Nederlands Genootschap van Burgemeesters en het Crisis Support Team deze Mindmap Drinkwaterincidenten ontwikkeld.

De kaart is gemaakt om een burgemeester, die te maken krijgt met een drinkwaterincident, in één oogopslag duidelijkheid te geven hoe het krachtenveld eruitziet. Bij drinkwaterincidenten zijn veel partijen betrokken en in een crisissituatie kan het ingewikkeld zijn om het overzicht te behouden. Wie is er bijvoorbeeld verantwoordelijk voor de openbare

orde bij de distributiepunten voor nooddrinkwater? Wie zorgt voor de doorlevering van nooddrinkwater naar mindervalide afnemers? Wie geeft nu eigenlijk een kookadvies af? Uitval van drinkwater betekent in een groot aantal gevallen ook uitval van bluswater; staat dat op het netvlies?

Deze kaart moet in een crisioverleg de grote hoeveelheid informatie inzichtelijk maken voor burgemeesters, voorzitters van de veiligheidsregio's, drinkwaterbedrijven en het ministerie van IenM.

De mindmap is te downloaden op www.vewin.nl

Convenant Bodem

Vóór 2020 alle risicovolle bodemverontreinigingen saneren

De overheid bereidt nieuwe afspraken voor met het bedrijfsleven over de sanering van bodemverontreiniging. De inzet van dit nieuwe Bodemconvenant is dat er in 2020 geen bodemverontreinigingen meer zijn die zúlke risico's vormen dat er met spoed moet worden gesaneerd. Dat betekent dat er nog heel wat moet gebeuren.

De betrokken partijen – ministerie van IenM, VNG, IPO, de Unie van Waterschappen, VNO-NCW en MKB-Nederland – willen de overstap maken van saneren naar beheren. De zorg voor de bodemkwaliteit wordt daarna onderdeel van het ruimtelijk beleid voor de ondergrond. Hierbij zal mogelijk ook decentralisatie plaatsvinden van taken, bevoegdheden en budgetten.

In de praktijk kan dit betekenen dat verontreinigingen die in de toekomst aan het licht komen, geheel op het bordje van de grondeigenaar of de ontwikkelaar terechtkomen. Bovendien moeten er nog veel bestaande risicovolle verontreinigde locaties worden gesaneerd. Vewin wil daarom dat ook de zorgplicht van overheden voor veiligstelling van bronnen voor de drinkwatervoorziening in het nieuwe convenant goed wordt verankerd.

De Tweede Kamer heeft een motie van de SP aangenomen over knelpunten voor de drinkwatervoorziening door bodemverontreiniging. De motie roept de minister op om met de partijen in het bodemconvenant adequate afspraken te maken over het wegemen van knelpunten van bodemverontreiniging voor de drinkwaterwinning en de Kamer hierover vóór ondertekening van het convenant te informeren.

RIVM-rapport

Voordat een beheerfase van start kan gaan, ligt er dus nog een flinke opgave, zo bleek ook al uit de Eidevaluatie gebiedsdos-

siers drinkwaterwinningen (RIVM, 2014). Er zijn momenteel zo'n 250.000 gevallen van bodemverontreiniging bekend; de 'Werkvoorraad'. Dat zijn voornamelijk plekken waar vroeger fabrieken, benzinstations, garages of chemische wasserijen stonden. Verder gaat het vaak om landbouwgrond, die nog gevaarlijke en inmiddels verboden bestrijdingsmiddelen bevat. Ook zijn stortplaatsen jarenlang vervuild met uiteenlopende giftige stoffen. En ondergrondse olietanks in tuinen zijn vaak opgevuld met zand, maar kunnen vroeger olie gelekt hebben. Allemaal potentiële risico's voor drinkwaterwinningen.

Spoedlocaties

Zo'n 60.000 locaties zijn mogelijk ernstig vervuild en moeten worden gesaneerd. Bij zulke bodemvervuiling gaat het meestal om vluchtige aromatische koolwaterstoffen (PAK's), vluchtige gechlorideerde koolwaterstoffen, olie, zware metalen, dioxinen, asbest, bestrijdingsmiddelen of bepaalde anorganische verbindingen, zoals cyaniden.

De rijksoverheid is hierbij verantwoordelijk voor het scheppen van de juiste voorwaarden op financieel en juridisch gebied. Vervuilers worden waar mogelijk aansprakelijk gesteld. In de praktijk betaalt de overheid circa de helft van de kosten om voortgaande risico's en economische stagnatie te voorkomen en gebiedsontwikkeling mogelijk te maken. De aantallen mogelijk verontreinigde locaties zijn zo groot dat prioritering noodzakelijk is.

Voor bodemvervuiling die na 1 januari 1987 is ontstaan, geldt de zogenoemde zorgplicht (art. 13 Wet bodembescherming). Dit houdt in dat de vervuiler de verontreiniging, ongeacht de ernst, zo snel mogelijk moet opruimen. Bodemverontreiniging van vóór 1987 hoeft alleen te worden opgeruimd als het gaat om meer dan 25 m³ ernstig vervuilde grond.

Bevoegd gezag

In het convenant 'Bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties' (2009) is afgesproken dat gemeenten, provincies en waterschappen verantwoordelijk zijn voor de aanpak van verontreinigde bodems en grondwaterverontreinigingen, in samenhang met de ruimtelijke ontwikkeling van de ondergrond. Door de ruimtedruk, de toename van ondergronds bouwen, warmte/koude-opslag in de bodem en het blijvend belang van het grondwater voor drinkwater wordt de aanpak van bodemverontreiniging steeds meer geïntegreerd met andere processen.

In het kader van het convenant worden de spoedlocaties vastgesteld en zo snel mogelijk aangepakt. Sinds 2011 wordt jaarlijks een overzicht opgesteld van de stand van zaken: de zogeheten Midterm Review. De inventarisatie is gestart met het aanwijzen van met voorrang te onderzoeken locaties van de Werkvoorraad, waarbij de prioritering is gebaseerd op eerder opgedane ervaringen met risico's uit historische bedrijfsvoering. Op deze locaties is onderzoek uitgevoerd naar de noodzaak van spoed.

Midterm Review

De rapportage 'Midterm review 2013 Bodemconvenant' van het Uitvoeringsprogramma Bodemconvenant laat de stand van zaken zien op 1 juli 2013. Ook staat in die rapportage wáár vervuilde bodem een risico vormt voor het milieu. En waar de verontreiniging zich kan verspreiden via het grondwater. Bij deze inventarisatie bleek dat nog 1.643 locaties zó veel risico's kunnen opleveren, dat spoed nodig is. De in 2011 bekend geworden 404 spoedlocaties met humane risico's moeten in 2015 zijn afgehandeld en zijn inmiddels ook voor een groot deel gesaneerd of beheerst. Bij de meeste spoedlocaties speelt een risico voor de grondwaterkwaliteit.

Bij veel van deze bekende spoedeisende gevallen moeten maatregelen worden genomen. Alle gevallen die problemen geven voor de drinkwatervoorziening, moeten dan wel worden meegenomen in de aanpak. Het is nog onduidelijk of dat daadwerkelijk het geval is.

Drie typen spoedlocaties

Spoedlocaties bodemverontreiniging zijn locaties die bij huidig gebruik onaanvaardbare risico's kunnen opleveren voor de mens (humane spoedlocaties), locaties waarbij verontreinigingen zich verspreiden via het grondwater (spoedlocaties verspreiding) en locaties waarbij het ecosysteem wordt bedreigd (spoedlocaties ecologie).

De humane spoedlocaties moeten uiterlijk in 2015 zijn aangepakt, dat wil zeggen: gesaneerd of de risico's beheerst.

Voor grondwater dat wordt gebruikt voor de drinkwatervoorziening, is bodemverontreiniging één van de belangrijkste bedreigingen. Ondanks de grote sanerings-inspanningen van de afgelopen 30 jaar is het probleem nog steeds niet opgelost.

Winsten sluiten

Zo besloot Vitens medio 2014 twee drinkwaterwinsten te sluiten vanwege aanwezige bodemvervuiling. Algemeen directeur Lieve Declercq: 'Zo'n 60% van het Nederlandse drinkwater komt uit de bodem. De veiligheid van ons drinkwater staat nog steeds buiten kijf. Maar het wordt voor ons steeds moeilijker om de perfecte kwaliteit van ons drinkwater vast te houden. Meer dan 50% van onze drinkwaterbronnen voldoet niet meer aan de norm voor basiskwaliteit. In 25% van onze wingebeden zitten resten van geneesmiddelen en bestrijdingsmiddelen in het grondwater. Dat zijn meestal historische verontreinigingen, van middelen die inmiddels al 40 jaar verboden zijn: zó lang zijn ze onderweg in het grondwater en zó lang kun je daar dus last van hebben!'

Het gaat hierbij om productielocaties in Zutphen en Nijmegen. In beide gevallen is er een historische vervuiling door industriële activiteiten in de buurt van de waterwingebieden. Declercq: 'Eén liter olie kan een miljoen liter grondwater onbruikbaar maken. Het sluiten van een winpunt kan tientallen miljoenen euro's kosten en de levering van drinkwater aan honderdduizenden mensen in gevaar brengen. Het wordt tijd dat de overheid en de politiek zich daar goed rekenschap van geven!'

Vewin wil dat alle knelpunten van bodemverontreiniging voor de drinkwatervoorziening in 2020 zijn weggenomen. Dit moet als doelstelling in het Bodemconvenant worden opgenomen.

De verantwoordelijkheid voor het bodembeheer ligt bij de vier grote steden en 25 andere grote gemeenten en voor alle overige gemeenten bij de twaalf provincies. Deze overheden zijn het bevoegde gezag in het kader van de Wet bodembescherming (Wbb).

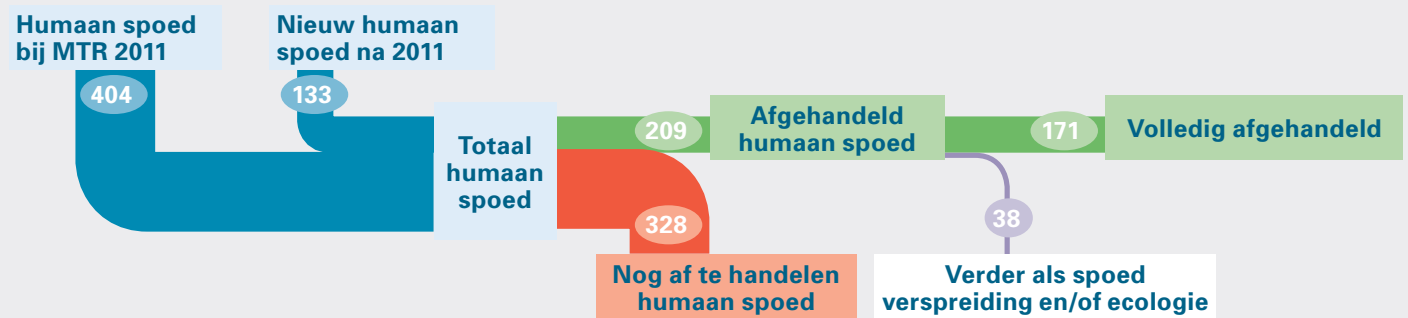
Integrale herziening bodembeleid

In de brief aan de Tweede Kamer over de laatste Midterm Review van het Bodemconvenant kondigt de minister nieuwe afspraken aan om de transitie van het bodembeleid vorm te geven.

Daarbij wordt de overgang gemaakt van saneren naar beheren en wordt de zorg voor de bodemkwaliteit onderdeel van het ruimtelijk beleid voor de ondergrond. Hierbij zal mogelijk ook decentralisatie plaatsvinden van taken, bevoegdheden en budgetten. Vewin wil dat in deze uitwerking van afspraken in het convenant ook de zorgplicht van overheden voor veiligstelling van bronnen voor de drinkwatervoorziening goed wordt verankerd. Vewin wil als belanghebbende partij betrokken zijn in de uitwerking van dit beleid.

Voortgang aanpak humane spoedlocaties sinds MTR 2011, situatie juli 2013

328 humane spoedlocaties*

Bij de inventarisatie van juli 2011 bedroeg het aantal humane spoedlocaties 404. Sindsdien zijn er locaties bij gekomen en afgehandeld. Zo zijn er na juli 2011 133 nieuwe humane spoedlocaties gevonden in het kader van bouwplannen of functiewijziging, of bij de inventarisatie van spoedlocaties verspreiding en ecologie.

De humane risico's zijn weggenomen bij 209 locaties (gesaneerd, dan wel beheerd), waarvan het merendeel (171) volledig is afgehandeld. Bij 38 locaties loopt de aanpak nog door wegens overige risico's (36 x verspreiding, 1 x ecologie en 1 x combinatie verspreiding/ecologie). In juli 2013 resteerden er in Nederland nog 328 spoedlocaties met humane risico's. Hierbij is de eigenaar geïnformeerd en zijn er maatregelen voorzien.

Kwetsbare objecten

Op dit moment wordt ook vanuit een ander perspectief onderzoek gedaan naar de gevolgen van bodemverontreiniging. Hierbij wordt gekeken naar kwetsbare objecten, zoals waterwingebieden, grondwaterlichamen, oppervlaktewater en beschermde natuurgebieden, en hun ligging ten opzichte van verontreinigde locaties.

Dit moet een signaleringslijst opleveren van locaties met bodemverontreiniging, die (in de nabije toekomst) een kwetsbaar object zouden kunnen beïnvloeden. Dit onderzoek naar de beïnvloeding van grondwaterlichamen is van belang voor de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Prioriteit bodemverontreiniging bij bedreigde drinkwaterwinningen

Het nieuwe Bodemconvenant zal ook afspraken bevatten over de aanpak van spoedlocaties. Vewin wil dat daarin de resultaatsverplichting wordt opgenomen dat uiterlijk in 2020 alle bodemverontreinigingen, die knelpunten veroorzaken voor de drinkwatersector, zijn weggenomen. Vewin steunt de ambitie om de resterende spoedeisende bodemverontreinigingen te saneren en vindt dat verontreinigingen die de drinkwaterwinningen bedreigen, de hoogste prioriteit moeten krijgen.

De overstap naar een nieuwe fase in het omgaan met bodemverontreiniging (van saneren naar beheren) kan pas gemaakt worden, als alle knelpunten van bodemverontreiniging voor de drinkwaterwinningen zijn opgelost.

Verontreinigingsgevallen rondom waterwinningen opnemen op de spoedlijst

Bodemverontreiniging is nog steeds een van de ernstige bedreigingen voor de kwaliteit van het grondwater dat wordt gebruikt voor de bereiding van drinkwater.

Verontreinigingsgevallen die leiden tot knelpunten voor drinkwaterwinningen, zijn geïnventariseerd in de gebiedsdossiers die provincies maken voor alle onttrekkingen voor de drinkwatervoorziening. Deze gevallen moeten daarom ook opgenomen worden in de lijst met verspreidingsspoedlocaties die in het convenant worden benoemd.

Voldoende financiële middelen

Naar verwachting zal er vanaf 2016 substantieel minder geld beschikbaar zijn voor bodemsanering. Vewin maakt zich ernstig zorgen over de impact hiervan op de aanpak van verontreinigingen die knelpunten veroorzaken voor waterwinning. Beschikbare middelen moeten in overeenstemming zijn met de opgaven.

Standpunten Vewin

- Veranker de zorgplicht voor veiligstelling van drinkwaterbronnen in de kaders voor het nieuwe bodembeleid.
- Neem in het convenant de resultaatsverplichting op om in 2020 alle knelpunten bodemverontreiniging voor de drinkwatersector weg te nemen.
- Neem alle bodemverontreinigingsgevallen uit de gebiedsdossiers over in de opgaven voor de verspreidingsspoedlocaties.
- Zorg voor voldoende budgetten om resterende spoedlocaties aan te kunnen pakken.

Meer informatie, scan de QR-code of ga naar:
www.compendiumvoordeleefomgeving.nl

*bron www.compendiumvoordeleefomgeving.nl

‘Niet voor elk land een apart stempeltje’

Voor de bereiding van drinkwater zijn materialen en chemicaliën nodig. Deze ‘waterproducten’ moeten aan bepaalde voorwaarden voldoen om de kwaliteit van het drinkwater te kunnen garanderen. De voorwaarden zijn in Nederland omschreven in regelgeving: Regeling 2011 Materialen en Chemicaliën drink- en warm tapwatervoorziening.

De regels zijn in 2011 flink herzien en in de praktijk bleek de uitvoering ervan daarna moeizaam. Gelukkig wordt nu vooruitgang geboekt met behulp van een pragmatische, op risico's gebaseerde beoordelingsmethode van Kiwa en het RIVM. Harrie Timmer, voorzitter van de contactgroep ATA en onderzoeker bij drinkwaterbedrijf Oasen, vindt dat dit onderwerp vooral in Europees verband bekeken moet worden.

Complexiteit

‘Deze regeling is voor ons een hulpmiddel in de kwaliteitsborging’, aldus Timmer. ‘Via de Kiwa ATA-certificatie kunnen we producten toepassen, die toxicologisch boven iedere verdenking staan. Wij willen als drinkwatersector een zo goed mogelijke kwaliteit drinkwater leveren. Dan moet het niet zo zijn dat het drinkwater bijvoorbeeld tijdens de passage door de pijpen verontreinigd raakt door schadelijke stoffen uit het leidingmateriaal. Wij zijn dus op zich blij met deze regelgeving.’

Maar de uitvoering van ‘Regeling 2011’ blijkt veelomvattend en complex. Timmer: ‘We lopen aan tegen ingewikkelde procedures en vooral een veelheid aan producten die nu moeten worden gecertificeerd. Door de verbreding van de Regeling voldoen de waterproducten van sommige producenten

nog niet aan de nieuwe regels. Dit heeft als gevolg dat er voor drinkwaterbedrijven weinig te kiezen valt qua toepasbare producten. En soms is er zelfs helemaal geen product dat aan de eisen voldoet.’

Harmonisering

‘Het probleem is ook dat de markt voor waterproducten erg internationaal is, terwijl de certificering juist nationaal is geregeld. Dat wringt. Niet alle leveranciers zijn even enthousiast om voor elk land een apart stempeltje te halen. Vandaar dat wij als drinkwatersector pleiten voor een Europese harmonisering van deze regelgeving, die praktisch is én aan hoge kwaliteitseisen voldoet.’

Timmer vervolgt: ‘In Nederland hebben het RIVM en Kiwa een op risico's gebaseerde beoordelingsmethode ontwikkeld. Je kunt bijvoorbeeld op basis van risico's zeggen, dat we onderdelen van producten – zoals minuscule rubbertjes van 0,05 mg – niet hoeven ‘mee te nemen’. Daarmee wordt de doorlooptijd van de procedure korter, zijn de kosten lager en is er minder weerstand bij de leveranciers.’

Timmer benadrukt dat vooral harmonisering met Duitsland voor de hand ligt. ‘Dat is voor ons een belangrijke leverancier van

materialen en chemicaliën. Als Nederland en Duitsland hun regelingen afstemmen, hebben wij meer keuze aan gecertificeerde producten.’

Het ministerie van IenM zorgt voor de afstemming met onder andere Duitsland. Timmer: ‘Dat zijn complexe, trage processen. Er zit wel vooruitgang in, maar het kan sneller. Als drinkwatersector gaan we daarom onze Duitse zusterbedrijven vragen ook bij hún overheid aan te dringen op harmonisering.’

Eén keurmerk

Timmer pleit voor een meer overzichtelijke uitvoering van de Regeling, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen de gezondheidskundige aspecten – die onder ATA vallen – en de functionele eisen die in een BRL (beoordelingsrichtlijn) zijn geregeld. ‘Het komt nu bijvoorbeeld nog voor dat we gezondheidskundige eisen aan materialen, die eigenlijk onder ATA zouden moeten vallen, gaan ‘repareren’ in een BRL. We stellen bijvoorbeeld eisen aan de hygiënische betrouwbaarheid van filtergrind via een BRL. Terwijl filtergrind met Kiwa ATA-certificaat vol kan zitten met bacteriën. Dat is gek. Je zou voor één keurmerk moeten gaan, dat alle gezondheidskundige aspecten dekt.’

Nieuwe zuivering: beter, zuiniger, duurzamer

Wereldprimeur voor de drinkwatersector

Op donderdag 27 november opende de minister van Infrastructuur en Milieu, Melanie Schultz van Haegen, een innovatieve voorzuivering in de PWN-waterfabriek in Andijk. Voor het eerst zijn hierbij de technieken SIX en CeraMac, die PWN in eigen huis ontwikkelde, toegepast. Met deze innovatie is de drinkwatervoorziening voor Noord-Holland beter, goedkoper én duurzamer geworden.

In Andijk haalt PWN ruim 75 miljoen kubieke water uit het IJsselmeer. Tweederde daarvan gaat naar de duinen voor infiltratie. Eenderde wordt ter plekke gezuiverd tot drinkwater. Het bestaande voorzuiveringsproces dateert uit 1968 en was aan vervanging toe.

Het nieuwe voorzuiveringssysteem – Andijk III – heeft een capaciteit van 5.000 m³ per uur en is in staat om van vervuild oppervlaktewater kwa-

litatief hoogwaardig drinkwater te maken. Dat is nodig, want er komen steeds meer ongewenste stoffen in ons oppervlaktewater.

Unieke technologie

De innovatieve technologie van Andijk III, SIX-CeraMac, is door PWN zelf ontwikkeld en uniek in de wereld. De productie van goed drinkwater levert overal ter wereld steeds meer problemen op, onder andere door schaarste aan goede bronnen, ver-

vuiling of verzilting van de bronnen. In Europa, Australië, de Verenigde Staten en Singapore bestaat dan ook veel belangstelling voor deze (en andere) innovaties van PWN. Niet voor niets won PWN al twee keer de Innovation Award van de International Water Association.

PWN-directeur Martien den Blanken: ‘We hebben bestaande technieken gebruikt om een volledig nieuwe zuiveringstechnologie te ontwikkelen op basis van ionenwisseling

en keramische membranen. Wat overblijft, zijn organische stoffen en zout, waaruit we herbruikbare stoffen kunnen halen. Daarmee is de cirkel rond.’

Het water uit de grote rivieren komt vrijwel tot stilstand in het IJsselmeer. Als het Andijk bereikt, zijn er al veel zwevende stoffen naar de bodem gezonken. In de zuiveringsinstallatie zorgen een reservoir en enkele zeven voor de eerste verwijdering

van grovere deeltjes. Daarna volgen nieuw ontwikkelde stappen met harskorrels en keramische membranen. Het water is dan perfect helder om vervolgens het UV-licht zijn zuiverende werk te laten doen. Een laatste fijne zeef en filters van actieve koolstof maken de zuivering af.

Organische micro-verontreinigingen

Het IJsselmeer, de voornaamste bron voor PWN, wordt voornamelijk gevoed door de

Artist impression van waterfabriek Andijk III.

Rijn. Den Blanken: ‘Wat ons echt zorgen baart, zijn de steeds grotere hoeveelheden organische micro-verontreinigingen die wij aantreffen in het oppervlaktewater, zoals restanten van medicijnen. Onze nieuwe technieken kunnen dat aan, maar voorkomen is altijd beter dan genezen. Als voorzitter van de IAWR, de internationale organisatie van Rijnwaterbedrijven, maak ik me sterk voor strengere regelgeving, die moet voorkomen dat deze stoffen in onze bronnen terecht komen.’

Den Blanken pleitte er bij de minister dan ook voor om nu snel te komen tot een bronaanpak voor medicijnresten en andere ongewenste stoffen in het oppervlaktewater, zoals bestrijdingsmiddelen en nitraten.

Minister van Infrastructuur en Milieu Melanie Schultz van Haegen opent de nieuwe installatie.

Drinkwaterbedrijven en Desso samen in upcycling

Tapijttegels uit drinkwater

Tapijt- en kunstgrasfabrikant Desso gaat een reststof van de drinkwaterproductie gebruiken voor het maken van tapijttegels.

Als resultaat van een samenwerking met de Reststoffenunie van de Nederlandse drinkwaterbedrijven zal jaarlijks zo'n 20 miljoen kilo kalk uit drinkwaterproductie worden gebruikt voor de productie van tapijt.

In samenwerking met Reststoffenunie en partner Sibelco heeft Desso een manier gevonden voor het upcyclen van kalk, afkomstig van de drinkwaterbedrijven Brabant Water en WML. De kalk is positief gedefinieerd in overeenstemming met de Cradle to Cradle-criteria en wordt nu ingezet voor de productie van Desso tapijttegels met EcoBase. Dit is een tapijttrug met een Cradle to Cradle Silver-certificaat, die 100% recyclebaar is in het eigen productieproces van Desso.

Desso is de eerste tapijtfabrikant ter wereld die gebruikmaakt van geupcycled calciumcarbonaat (kalk) voor de productie van tapijttegels. Het bedrijf verwacht jaarlijks 20 miljoen kilo kalk af te gaan nemen en heeft onlangs al haar nieuwe Transitions-collectie met het gerecyclede materiaal gelanceerd.

'Deze ontwikkeling is een volgende stap in het realiseren van onze ambitie om een volwaardig Cradle to Cradle-bedrijf te worden dat producten ontwikkelt die voldoen aan de hoogste eisen op het gebied van creativiteit en functionaliteit en bovendien ook goed zijn voor de gezondheid en het welzijn van mensen', aldus Alexander Collot d'Escury, CEO van Desso.

Alexander Collot d'Escury, Desso.

Cradle to Cradle-principes

Desso maakt zich sterk voor de ontwikkeling van producten die geschikt zijn voor inname en recycling in een niet-giftige, gesloten kringloop, het fundament voor een regeneratieve circulaire economie. Bij de productie van drinkwater blijft na ontharding veel calciumcarbonaat achter. Dankzij de lokale verwerving en verwerking van dit materiaal, kunnen Desso en de partners instaan voor een positieve impact op het milieu en aantonen hoe circulair denken in de praktijk kan worden gebracht.

De directeur van Brabant Water, Guïljo van Nuland, is trots op deze bijzondere samenwerking: 'Het idee om onze reststoffen te hergebruiken als materiaalstroom voor de verwerking bij Desso sluit perfect aan bij

onze status als het eerste klimaatneutrale drinkwaterbedrijf in Europa. We zijn er trots op dat we met onze calciumkorrels zo'n positieve bijdrage kunnen leveren aan de Cradle to Cradle-tapijttegels van Desso.'

Ook Ria Doedel van WML is blij met het resultaat: 'Meer dan 99% van onze reststoffen, met name ijzer en calcium, wordt nu gerecycled. De innovaties op dit gebied nemen toe en kunnen soms zeer verrassend zijn. Onze samenwerking met Desso is hier een goed voorbeeld van.'

Cradle to Cradle en upcycling

Het traditionele milieudenken spoort aan tot 'beperken, hergebruiken en recyclen', ofwel: doe meer met minder om de schade te beperken.

Cradle to Cradle ('wieg tot wieg') gaat veel verder. De centrale gedachte van deze filosofie is dat alle gebruikte materialen na hun leven in het ene product nuttig kunnen worden ingezet in een ander product: dit wordt upcycling genoemd. Het grote verschil met conventioneel hergebruik: geen kwaliteitsverlies en geen restproducten die alsnog gestort worden.

Guiljo van Nuland, Brabant Water.

Reststoffenuïe

Recent onderzoek toont aan dat de circulaire economie wereldwijd in totaal een biljoen dollar aan kostenbesparing zou kunnen opleveren door slimmer gebruik van materiaalstromen. De Nederlandse drinkwatersector is blij hieraan een bijdrage te kunnen leveren.

De drinkwaterbedrijven hebben al in 1995 de Reststoffenuïe opgericht, om gezamenlijk te zoeken naar goede bestemmingen voor reststoffen van de productie van drinkwater. Reststoffenuïe wil bijdragen aan zinvolle en duurzame oplossingen voor een belangrijk milieuprobleem van deze tijd: de afvalstoffenproblematiek in relatie tot de uitputting van (primaire) grondstoffen.

Financiële resultaten zijn niet het belangrijkste doel, maar juist het vinden van een duurzame en hoogwaardige toepassing voor reststoffen die anders zouden eindigen als afval. Het resultaat is boven verwachting: inmiddels vindt Reststoffenuïe hoogwaardige en duurzame bestemmingen voor bijna 200.000 ton reststoffen per jaar.

Van afvalstof naar grondstof

In het verleden werden de reststoffen automatisch aangemerkt als afvalstof en verwijderd. Door intensieve samenwerking en innovatie zijn de meeste reststoffen inmiddels goed bruikbaar als grondstof voor verschillende producten en processen. Zo is waterijzer toepasbaar bij de opwekking van biogas en zijn kalkkorrels een uitstekende grondstof om helder glas te produceren... en nu dus tapijttegels.

Afnemers

Reststoffenuïe vindt door ontwikkeling van markten en toepassingen, en bundeling van de vrijkomende stoffen, steeds de

Ria Doedel, WML.

meest doelmatige bestemming. De bundeling verzekert afnemers bovendien van een goede kwaliteit van grondstoffen en gegarandeerde hoeveelheden. Reststoffenuïe levert (secundaire) grondstoffen aan de bouw- en glasindustrie, de minerale grondstoffenhandel, de landbouw, de waterzuiveringsbranche en voor energieopwekking uit fossiele en biobrandstoffen.

Kalkkorrels, kalkslib en waterijzer zijn tot heden de belangrijkste producten waarvoor nieuwe toepassingen zijn ontwikkeld. Daarnaast wordt gewerkt aan oplossingen voor filterzand, actief kool, poederkoolslib, aluminiumslib, brijn en regeneraat. Voor stoffen die niet als bijproduct kunnen worden ingezet, zoals asbestcement, zoekt Reststoffenuïe goede oplossingen voor een duurzame verwijdering.

Toepassingen

Kalkkorrels

Bij de centrale (deel)ontharding van drinkwater komen kalk- of marmerkorrels vrij, bestaande uit calciumcarbonaat. Door de toenemende vraag naar onthard drinkwater in Nederland groeit het aanbod van deze reststof. Kalkkorrels worden, al dan niet bewerkt, ingezet in de staalindustrie, de woningbouw, voor bodemisolatie en als bouw materiaal.

Kalkslib

Naast kalk- of marmerkorrels ontstaat ook kalkslib als reststof bij het onthardingsproces voor drinkwater. Dit wordt afgezet als anorganische meststof voor landbouwgronden.

Waterijzer

Waterijzer is een suspensie van ijzer(hydr)oxide, die vrijkomt bij de ontijzering van grondwater en coagulatie van oppervlaktewater. Vloeibaar en steekvast waterijzer zijn goed toepasbaar op en in: rioolwaterzuiveringsinrichtingen (defosfatering en stankbestrijding), bouwmaterialen (bijvoorbeeld bij aanleg van wegen en geluidswallen), biogas-energiecentrales (huisvuil-, mest- en industriële (co-)vergistingsinstallaties).

Even voorstellen...

Er is door de Europese Parlementsverkiezingen van juni dit jaar het nodige veranderd in Brussel. Inmiddels is het stof neergedaald en is de portefeuillevverdeling bij de verschillende fracties bekend. Hoog tijd om kennis te maken met de nieuwe Europese volksvertegenwoordigers die op een of andere manier te maken gaan krijgen met beleid op het gebied van water. Waterspiegel zocht twee van hen op en stelde deze vraag: 'Wat heeft u met water en hoe zal dit gaan doorklinken in het beleid?'

Anja Hazekamp

Confederale Fractie Europees Unitair Links/Noords Groen Links

Politieke partij: Partij voor de Dieren (PvdD)

Geboren: 21 januari 1968, Vlagtwedde

Studie: Biologie, Rijksuniversiteit Groningen

Hazekamp werkte als beleidsmedewerker bij Faunabescherming en de zeehonden-crèche in Pieterburen, en bij Stichting AAP.

Sinds 2007 is ze lid van de Provinciale Staten van Groningen. Ze was de derde kandidaat voor de PvdD bij de Europese Parlementsverkiezingen van 2009 en ook derde op de lijst bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2010; deze plaatsen waren toen niet voldoende voor een directe benoeming. In verband met een zwangerschapsvervangende zat Hazekamp van januari tot mei 2012 in de Tweede Kamer.

Bij de Europese Parlementsverkiezingen van 2014 was Hazekamp lijsttrekker voor de PvdD. Zij werd per 1 juli 2014 benoemd tot lid van het Europees Parlement. Hazekamp is lid van de commissie AGRI (landbouw en plattelandsontwikkeling) en plaatsvervangend lid van de commissies PECH (visserij) en PETI (verzoekschriften).

'DE KWALITEIT VAN ONS
WATER STAAT STEEDS
MEER ONDER DRUK'

Welke rol speelt water in het leven en de politieke visie van Anja Hazekamp?

'De kwaliteit van ons water staat steeds meer onder druk. Niet alleen slinken de watervoorraden, maar het wordt ook steeds moeilijker om een goede kwaliteit van ons drinkwater te waarborgen. Landbouw heeft een groot aandeel in de vervuiling van ons water. Het oppervlaktewater wordt vervuild door dierlijke mest en landbouwgif, en via het oppervlaktewater kunnen ook antibiotica-resistente bacteriën verspreid worden. Dit vormt een grote bedreiging voor de win-

ning van ons drinkwater, omdat de zuivering van ons drinkwater steeds moeilijker gaat. Alsof dat nog niet erg genoeg is, wordt onze drinkwatervoorziening in de toekomst nog verder bedreigd door de winning van schaliegas. Een herziening van de Kaderrichtlijn Water is hard nodig om de schade van het Europese landbouwbeleid aan de natuur te beperken. De Partij voor de Dieren zal erop toezien dat bestaande Europese natuurafspraken gehandhaafd én aangescherpt worden. Want drinkwater mag niet verspild worden.'

‘De komende jaren zullen we niet alleen blijven inzetten op het terugdringen van landbouwgif, maar ook op het eten van minder vlees. Er moet een einde gemaakt worden aan de illusie dat de productie van vlees bijna niets kost. De productie van vlees is zeer inefficiënt. De bodem kan het water minder goed vasthouden, omdat bossen gekapt worden voor de productie van ons veevoer. Voor één kilo biefstuk wordt zelfs 15.000 liter water gebruikt! Als we op dezelfde voet doorgaan zal op korte termijn 70% van de wereldbevolking geen of beperkte toegang hebben tot schoon drinkwater. Dit is een zorgwekkende ontwikkeling die we zo snel mogelijk moeten voorkomen. Europa mag dit niet in gevaar brengen en moet er juist voor zorgen dat met een schone lucht, een schone bodem en schoon water de kwaliteit van leven wordt gewaarborgd. Iedereen heeft recht op schoon water. Door zuinig om te gaan met ons water, verzekeren we een duurzame toekomst voor de huidige generatie en de generaties die na ons komen. Daar sta ik voor in Brussel!’

Matthijs van Miltenburg

Fractie Alliantie van Liberalen en Democraten voor Europa (ALDE)

Politieke partij: D66

Geboren: 2 april 1972, Rosmalen

Studie: Rechten, Bestuurswetenschappen, Katholieke Universiteit Brabant

Na zijn studies internationaal recht en juridische bestuurswetenschappen begon Matthijs van Miltenburg in 1997 als docent ‘Recht van internationale organisaties’ aan de Universiteit van Utrecht. Daarna ging hij als beleidsmedewerker internationale zaken werken bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat.

Vanaf 2001 woonde Van Miltenburg in Frankrijk, waar hij werkte als specialist op het terrein van de Europese structuurfondsen. Hij was tevens docent bij een Franse bestuursacademie.

In 2007 trad Van Miltenburg als senior beleidsadviseur internationale zaken in dienst bij de provincie Noord-Brabant. In 2012 werd hij projectmanager buitenlandse investeringen bij de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM). Van 2010 tot 2014

was hij ook raadslid in zijn woonplaats Den Bosch. Van Miltenburg (1972) is sinds 1 juli 2014 voor D66 lid van het Europees Parlement.

Wat betekent water voor Matthijs van Miltenburg en hoe gaan wij dat terugzien in zijn werk in Brussel?

‘Afgelopen weekend liep ik met mijn kinderen door de uiterwaarden van de Maas bij Empel. Deze rivier trekt het oog vanwege de drukke binnenvaart die goederen door het typische Nederlandse rivierenlandschap naar Europese bestemmingen brengt. Dat het Maaswater ook de grondstof voor drinkwater is, konden mijn kinderen eerst niet geloven. Water als bron van groei voor Nederlandse mensen, maar ook voor de Europese economie.’

‘In het Europees Parlement heb ik zitting in een tweetal parlementaire commissies, voor Vervoer en Toerisme én voor Regionale Ontwikkeling. Vanuit die rol kan ik belangrijke verbindingen maken voor een goede kwaliteit van (drink)water.’

‘Een belangrijke Europese opgave is om zoveel mogelijk te voorkomen dat medicijnresten in drinkwaterbronnen terechtkomen. Europese waterbedrijven hebben er baat bij dat er nieuwe filtertechnieken ontwikkeld worden om geneesmiddelresten uit afvalwater te halen. Dergelijke technologische ontwikkelingen kunnen veelal worden ondersteund door steun vanuit de Europese structuurfondsen. De parlementaire commissie Regionale Ontwikkeling

gaat onder meer over deze fondsen. Gerichte investeringen in onderzoek en ontwikkelingen zorgen niet alleen voor schoner water, maar ook voor nieuwe banen, omdat innovaties op de markt worden gebracht. Kennisontwikkeling betekent ook kassa.’

‘De binnenvaart zorgt ook nog steeds voor watervervuiling door emissies van scheepsmotoren. Natuurlijk wil ik dat deze relatief duurzame vervoersmodaliteit alle ruimte krijgt om te groeien. Maar dan is ook een inspanning nodig om de uitstoot van schepen terug te dringen, om zo te voorkomen dat vervuilende deeltjes in het water komen. Over de meest geschikte manier om dat te bereiken, ben ik momenteel in gesprek met de binnenvaartorganisaties.’

‘Ik ben blij dat er ook Europese afspraken bestaan over de kwaliteit van water, of het nu gaat om drinkwater of zwemwater. Overigens mogen we nog wel een stap extra zetten om grondwater beter te beschermen, bijvoorbeeld tegen de risico’s van schaliegaswinning en de ondergrondse opslag van kernafval. Daarvoor hebben we een sterker Europa nodig. Zo overwegen de Belgen hun radioactief afval ondergronds op te slaan, net over de grens in de Belgische Kempen, waar het grondwater naar Nederland stroomt. In Brabant wordt dit gebruikt als drinkwater en als grondstof voor de levensmiddelenindustrie. Deze situatie is onwenselijk en zou in het Europa van de 21ste eeuw niet mogen voorkomen!’

‘WATER: GRONDSTOF VOOR EEN STERKERE, DUURZAME EUROPESE ECONOMIE’

‘Ondertussen in Brussel’ op reis

Voorkeur voor bronaanpak medicijnresten

Samen met partijvoorzitter Ruth Peetoom bezocht het kersverse Europarlementslid voor het CDA, Annie Schreijer, de productielocatie Eibergen van Vitens. Wat is haar visie op het belang van schoon en voldoende drinkwater voor Europa en wat moet er gebeuren om dat veilig te stellen?

Annie Schreijer-Pierik (1953) was van 1998 tot 2010 Tweede Kamerlid voor het CDA. Van 2004 tot 2008 vervulde ze de functie van voorzitter van de vaste commissie voor Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit. Schreijer nam als lijstduwer deel aan de Europese verkiezingen in mei 2014. Haar campagne leverde genoeg voorkeurstemmen op voor een zetel in het Europees Parlement. In haar portefeuille: milieubeheer, voedselveiligheid en volksgezondheid, landbouw en plattelandsontwikkeling en visserij.

Op vrijdag 10 oktober bezocht Schreijer de waterwinlocatie Eibergen, in het kader van een kennismakingsronde met de nieuwe Europarlementariërs, die Vewin en de Unie van Waterschappen via hun Bureau Brussel hebben georganiseerd.

Bij dit werkbezoek kwamen uiteraard verschillende zaken aan de orde die met water en natuur te maken hebben. Schreijer: 'Een belangrijk motto voor mij is 'Schoon water, schone lucht en schone bodem'. Niet voor niets staat in het eerste hoofdstuk van ons Europese verkiezingsprogramma het aandachtspunt: 'Landbouw en water hoog op de Europese agenda houden'. Ik heb met Vewin dan ook nadrukkelijk gesproken over hoe je invulling geeft aan zo'n belangrijk onderwerp als water. Ik zie daarbij wel een link met een sociaaleconomisch leefbaar platteland. Boerenbedrijven zorgen al eeuwen voor de natuur en het water, maar hebben ook belang bij schoon water. Dat moet je met elkaar verbinden.'

Hoe zorgt u ervoor dat het belang van schoon en voldoende water in de Europese Unie wordt geborgd?

Schreijer: 'Het CDA kiest voor de toekomst van onze kinderen. De lange termijn boven de korte termijn. Daarom moeten ontwikkelingen worden gestimuleerd die aansluiten op de behoeften van nu, zonder de mogelijkheden van toekomstige generaties om in hun eigen behoefte te voorzien, in gevaar te brengen. Een voorbeeld daarvan is 'nanotechnologie'. Ik snap dat het onwenselijk is dat nanodeeltjes in ons drinkwater terechtkomen. Maar je moet bij nieuwe ontwikkelingen niet te snel op de rem gaan staan. Zeker als je beseft dat we de komende decennia wereldwijd steeds meer monden moeten voeden, zou

nanotechnologie voor de voedselproductie wel eens heel belangrijk kunnen worden. Je moet dus eerst goed kijken wat er kan en wat er mag, om te voorkomen dat je met het badwater ook het kind weggooit.'

Ten aanzien van een ander actueel drinkwaterdossier, medicijnresten in het oppervlakte- en grondwater, staat Schreijer wel een proactieve aanpak voor: 'Voorkomen is natuurlijk altijd beter dan genezen, dus wat niet in het water terechtkomt, hoeven de waterschappen en de drinkwaterbedrijven er ook niet uit te zuiveren. Een bronaanpak is uiteindelijk ook efficiënter en dus wenselijker dan zuivering aan het einde van de keten.'

Ze vervolgt: 'Mijn partij zet zich in voor voedselzekerheid, een duurzame economie, een veilige samenleving én het klimaat. Binnen de commissies waarin ik vanuit mijn portefeuille actief ben – ENVI, AGRI en PECH – komen uiteraard regelmatig water-gerelateerde onderwerpen op de agenda. Ook werk je als Europarlementariër mee aan uiteenlopende rapporten. U kunt ervan uitgaan dat ik, op de beleidsterreinen waarvoor ik verantwoordelijk ben, mijn boodschap helder zal uitzenden.'

'Daarbij vind ik het wel belangrijk dat er binnen Europa een gelijk speelveld bestaat. Het kan niet zo zijn dat bijvoorbeeld de chemische industrie of de landbouw in Nederland aan veel strengere eisen moet voldoen dan in andere landen, alleen omdat wij graag het braafste jongetje van de klas zijn. Tegelijkertijd is ons land dicht-

bevolkt en kent het een zeer intensieve landbouw. Dat betekent dat je de zaken wel goed moet regelen, op basis van onderzoek en betrouwbare feiten.'

Wat neemt u mee van dit werkbezoek?

Schreijer: 'Zo'n werkbezoek brengt Brussel en de lokale werkelijkheid mooi bij elkaar. Wat dat betreft heb ik ook weer veel geleerd. Op de productielocatie Eibergen komen veel van de problemen samen die de waterwinning bedreigen: afspoeling van mest, gewasbeschermingsmiddelen, bodemverontreiniging en schaliegas. Het is goed om uit de eerste hand te horen wat dat in de praktijk allemaal betekent voor het produceren van betrouwbaar en lekker drinkwater.'

'Ik vond het ook prachtig om te zien dat Vitens bij de ontwikkeling van nieuwe technieken gebruikmaakt van lokale kennis van de eigen mensen. Die verbinding van heden, verleden, mens en regio vind ik erg belangrijk. In Europa zal de rol van regio's en landsdelen de komende jaren steeds groter worden. Bij de invulling daarvan zijn lokale betrokkenheid en draagvlak onmisbaar.'

'Verder viel me op hoeveel de drinkwatersector doet aan recycling. Door het ijzer en de kalk die bij de waterzuivering uit het water worden gehaald, geschikt te maken voor hergebruik, creëren de drinkwaterbedrijven grondstoffen. Dat is prachtig, want Europa moet zorgen voor voldoende grondstoffen voor eigen gebruik, zonder afhankelijk te zijn van landen buiten de Unie.'

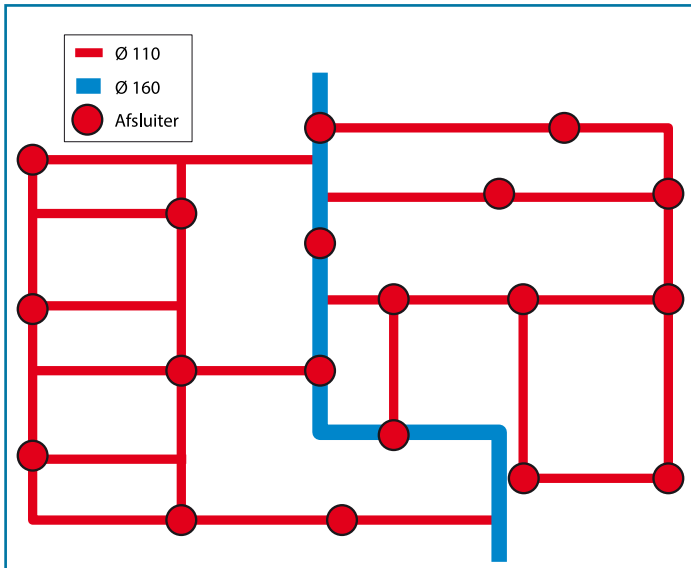
Brabant Water bundelt krachten

Wijkgerichte vervanging riool-, drinkwater- en gasnet

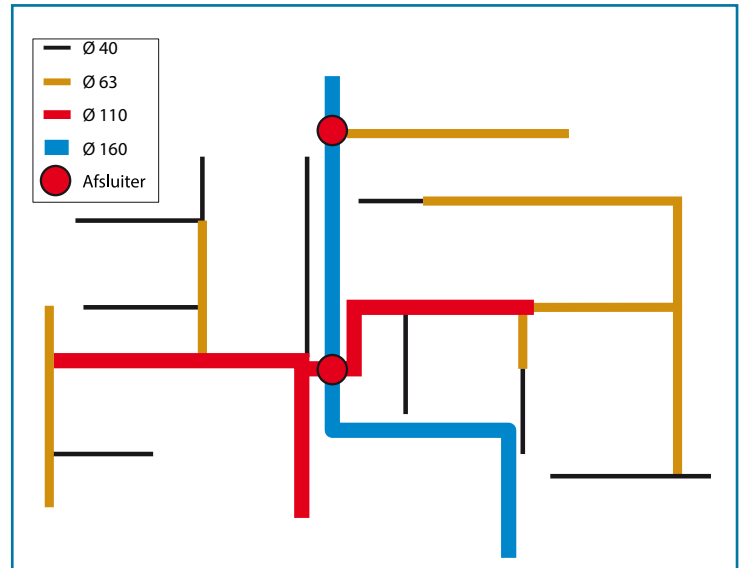
Nederland staat voor een enorme vervangingsopgave voor het drinkwaternet. Zoals bij alle ondergrondse infrastructuur gaat dit gepaard met hoge kosten én overlast voor omwonenden door de graafwerkzaamheden. Door het vervangen beter te plannen en te combineren met andere netbeheerders, slaat men in Noord-Brabant een aantal vliegen in één klap.

In de periode na 1945 zijn in Brabant in een rap tempo veel distributiewaterleidingen aangelegd, die inmiddels op verschillende plaatsen aan vervanging toe zijn. Deze vervangingsoperatie moet effectief en ef-

ficiënt zijn, en leiden tot een slim en duurzaam net. Brabant Water plant deze voorziene vervangingen zoveel mogelijk ruim van tevoren om grote vervangingspieken te voorkomen. Voor het reguleren

Voorbeeld van een ouder, vermaasd net: veel leidingen en appendages, grote diameters.

Voorbeeld van een nieuw, vertakt leidingnet: minder, dunnere en eindige leidingen, weinig afsluiters.

van de vervangingen is gekozen voor een proactieve, wijkgerichte aanpak.

Duurzaam ontwerp

De vervanging van het oude leidingnet in een hele woonwijk tegelijk heeft als belangrijk voordeel boven 'straat voor straat' werken dat je relatief snel en efficiënt een nieuw netwerk aanlegt. Ten opzichte van de oude, 'vermaasde' netwerken zijn de nieuwe distributienetten gebaseerd op een vertakt systeem. Hierbij loopt een soort ringleiding door de grote straten van de wijk en takt af naar dunnere 'eindige' leidingen in de straten.

Zo'n netwerk is duurzamer en goedkoper door onder andere de kleinere diameters van de leidingen, waardoor minder materiaal en appendages nodig zijn. Ook is een vertakt leidingnet zelfreinigend, waardoor het duurzamer is qua onderhoud en beheer.

Sinds eind 2012 werken drinkwaterbedrijf Brabant Water en netwerkbeheerders Enexis en Endinet intensief samen, omdat ze alle drie grote delen van hun leidingnet moeten vernieuwen. Enexis en Endinet hebben een vervangingsplicht opgelegd gekregen, terwijl Brabant Water de leidingen op eigen initiatief en proactief vernieuwt, om problemen in de toekomst te voorkomen.

Lagere kosten en minder overlast

In eerste instantie maakten de drie partijen elk hun eigen concept-vervangingsplannen, die vervolgens in onderling overleg op elkaar werden afgestemd. Door de werkzaamheden te combineren en gezamenlijk aan de slag te gaan, behaalden de partners drie belangrijke resultaten: minder overlast voor omwonenden en het verkeer, lagere kosten en hogere efficiency.

Om de voordelen nog verder te vergroten, zijn vervolgens ook de gemeenten benaderd om aan te haken bij deze werkwijze. Door hun riool- en wegwerkzaamheden op middellange termijn te integreren in de planning van de netbeheerders (of andersom), kunnen alle partijen veel geld besparen en overlast beperken.

Kosten, kwaliteit, kwetsbaarheid

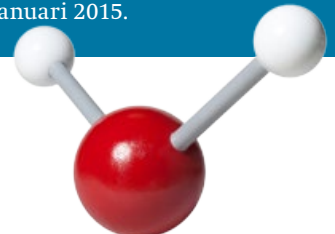
Inmiddels wordt in bijna 40 Brabantse gemeenten op deze wijze gewerkt. Voor elke gemeente heeft het aanhaken dezelfde voordelen als voor Brabant Water, Enexis en Endinet. Daarnaast hebben vooral kleinere gemeenten nog een extra voordeel. Zij beschikken niet altijd over voldoende capaciteit om op de lange termijn grootschalige rioolvervangingen of -uitbreidingen te plannen.

Door aan te haken bij een al gepland traject, kunnen zij gebruikmaken van de expertise van Brabant Water of Enexis. Dat geeft hen mogelijkheden om nu al jaren vooruit te plannen.

Een belangrijk onderdeel van deze ketensamenwerking is communicatie. Deelnemende partijen moeten in een vroeg stadium met elkaar aan tafel om plannen voor de middellange termijn af te stemmen. Ook communicatie met de omgeving (omwonenden, bedrijven) gebeurt gezamenlijk, bijvoorbeeld via buurtbrieven en bouwboarden.

Ook zetten de netbeheerders stappen om gezamenlijk de engineeringfase van de projecten in te gaan. In sommige gevallen gebeurt dit ook met gemeenten, waarbij zelfs de uitvoering door één geselecteerde aannemer wordt uitgevoerd. Een goed voorbeeld van regionale ketensamenwerking dus.

Meer voorbeelden van geslaagde samenwerking in de waterketen vindt u in Waterkracht. Deze speciale uitgave komt uit in januari 2015.

Nog veel 'drinkwater vragen'

De Omgevingswet is bedoeld als verregaande vereenvoudiging van het huidige stelsel, door tientallen wetten en honderden regels te bundelen. Bij de parlementaire voorbereiding van deze nieuwe wet valt op dat er nog zeer veel vragen en opmerkingen zijn. Bij drinkwaterbedrijven én bij Kamerleden.

De openbare drinkwatervoorziening is een publieke taak: overheden hebben op grond van de Drinkwaterwet een zorgplicht voor het duurzaam veiligstellen van de openbare drinkwatervoorziening. Waar dit raakt aan bescherming van bronnen en ruimtelijke ordening, zou de Omgevingswet voldoende instrumenten moeten bevatten om in deze zorgplicht te voorzien. Kortom, om het de drinkwaterbedrijven, de provincies en de gemeenten mogelijk te maken de drinkwatervoorziening veilig te stellen.

Dat betekent dat het rijk en de regio's deze positie van de drinkwatervoorziening moeten implementeren bij het opstellen van regionale plannen en afspraken of voorzieningenniveaus. De drinkwatervoorziening moet een plek krijgen in de omgevingsplannen, omgevingsvisies en omgevingsverordeningen en er hoort op getoetst te worden. Hierbij geldt dat drinkwater een nationaal belang is en dat een belangrijke taak voor het rijk is weggelegd om landelijke afwegingen te maken.

Vewin heeft de afgelopen tijd – o.a. tijdens een rondetafelgesprek in de Tweede Kamer over de Omgevingswet – met de Tweede Kamerleden over deze en andere standpunten gesproken.

Regionale flexibiliteit

Zo scheidt de Omgevingswet veel ruimte om regionaal flexibiliteit in te bouwen. De nieuwe wet kent de zogeheten programmatische aanpak (art. 3.14 en volgende). Dit geeft overheden de bevoegdheid om bij omgevingsplannen of -verordeningen programma's aan te wijzen, waarin bepaalde gebieden voor bepaalde tijd ontheven worden van omgevingswaarden. Het programma moet dan wél de maatregelen beschrijven die bijdragen aan het voldoen aan de omgevingswaarden of de doelstelling. Er bestaan bij de drinkwaterbedrijven nog veel vragen over hoe dit ingevuld gaat worden in de regio's.

Kamervragen

Ook leden van de vaste Kamercommissie voor Infrastructuur en Milieu hebben onlangs in een schriftelijke reactie op de nieuwe Omgevingswet vragen gesteld en kanttekeningen geplaatst, overigens naast het uiten van bewondering en lof voor wat er al is bereikt.

Eric Smaling

SP: 'Positie drinkwatersector verankeren'

De SP-fractie is kritisch en mist bijvoorbeeld het begrip en de definitie van 'ruimtelijke omgevingskwaliteit'. Dezelfde fractie noemt drinkwater 'letterlijk van levensbelang' en vindt daarom dat er een gedegen positie voor de drinkwaterbedrijven en voor de Drinkwaterwet geregeld moet worden. De SP wil daarom in de Omgevingswet een formeel adviesrecht op visies, plannen en verordeningen opnemen.

De ruimtelijke bescherming van drinkwaterbronnen is naar mening van de SP een rijkstaak. De SP-fractie wil, net als de ChristenUnie, dat mijnbouwactiviteiten in de toekomst getoetst worden op potentiële effecten op de grondwaterkwaliteit. In dit licht vraagt de ChristenUnie of de regering van plan is drinkwaterbedrijven als adviseur aan te wijzen.

Carla Dik-Faber

CU: 'Adviesrol voor drinkwaterbedrijven?'

rondom Omgevingswet

Albert de Vries

PvdA: 'Brede effectrapportage?'

De PvdA-fractie acht het van belang dat er in ieder geval minimale waarborgen voor de kwaliteit van de leefomgeving worden opgenomen in de wet, bijvoorbeeld voor maximale geluidsniveaus binnenshuis en bescherming van drinkwaterwingebieden. De partij denkt aan de invoering van een effectrapportage. Daarbij kan worden gekeken naar méér dan alleen de milieueffecten van een initiatief, zoals een gezondheidsscan of drinkwatereffecten.

Esther Ouwehand

PvdD: 'Normen stellen en handhaven'

De PvdD geeft aan dat er in haar visie simpelweg regels nodig zijn om bijvoorbeeld de kwaliteit van lucht en water te beschermen en dat het nodig blijft om normen te stellen en deze te handhaven.

Stientje van Veldhoven

D66: 'Wie is bevoegd?'

D66 vraagt naar de taakverdeling tussen gemeente, provincie en rijk bij de programmatische aanpak, bijvoorbeeld als sprake is van een overschrijding van een omgevingswaarde. Wie is wanneer bevoegd om vergunningen af te geven en wat gebeurt er bij samenloop met omgevingsvergunningen?

Ook de ChristenUnie wil weten of (bij dreigende overschrijding van de omgevingswaarden van bijvoorbeeld oppervlaktewater) de rechtsbescherming van consumenten en bedrijven voldoende is geborgd en welke bestuursorganen dan verantwoordelijk zijn voor handhaving van de omgevingswaarden.

Verschillende fracties kaarten onderwerpen aan die relevant zijn voor de drinkwatersector, zoals het borgen van de duurzame drinkwatervoorziening, de adviesrol voor drinkwaterbedrijven, de rechtsbescherming bij mogelijke normoverschrijdingen en het opnemen van een drinkwaterparagraaf in omgevingsplannen, -programma's en -verordeningen.

Drinkwaterparagraaf toevoegen

De CU vraagt verder aan de regering of zij bereid is een verplichting in te voeren voor een drinkwaterparagraaf in plannen, programma's en verordeningen. Hierin zou dan getoetst moeten worden of de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening is geborgd. Verder wil de fractie weten hoe het wetsvoorstel de zorgplicht van het rijk – geen achteruitgang van de waterkwaliteit – borgt.

Reactie op Vewin-voorstel

De ChristenUnie vraagt tot slot een reactie op het voorstel van Vewin om de gebiedsdossiers wettelijk te verankeren en de uitkomsten van de gebiedsdossiers (de te nemen maatregelen) verplicht op te nemen in de stroomgebiedbeheerplannen en waterplannen.

De Kamercommissie voor Infrastructuur en Milieu wacht de verdere beantwoording van deze vragen door de regering af.

Achterspiegel

Financiering waterketen

Mede naar aanleiding van het OESO-rapport onderzoekt de minister van IenM de financiële toekomstbestendigheid van het waterbeheer.

De drinkwatersector juicht toe dat nu inzichtelijk wordt gemaakt wie kosten veroorzaakt in het waterbeheer én wie deze kosten betaalt. Vervuilers van water zadelen de consumenten van drinkwater nog té vaak op met forse kosten voor het zuiveren van het drinkwater. Uitgangspunt moet zijn: de vervuiler betaalt!

Het is de drinkwaterbedrijven verder een doorn in het oog dat de rijksoverheid via de Belasting op Leidingwater geld ophaalt dat geen relatie heeft met de kosten van de drinkwatervoorziening en dat niet aan waterbeheer wordt besteed. Ook gemeenten en provincies zien de drinkwaterconsument als een gewillige inkomstenbron, bijvoorbeeld via het heffen van precariobelasting op waterleidingen; een trend die zo snel mogelijk moet worden gekeerd.

